Масса а мехкашкара пролетареш, вiашагiкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган («СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

№ 30 (5120). | КХАЬРА, 8 март 1972 шу. | Мах 2 кап. | Газет арадувла 1923 шера дена

ЦIЕЙ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН, ХЬАМСАРА КХАЛНАХ!

СОВЕТСКИ КХАЛНАХАГА

Деза советски кхалнах!
Вай Даьхен сий дола мехкарий!

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето дег тIера даькъала дуьц шун — Дуьнен халкъашта юкъера кхалнаьха ди — 8 марта.

Дуьнен халкъашта юкъера кхалнаьха ди — иза да дерригача дуьнен тIарча къахьегача кхалнаьха цхьоагIон интернациональни солидарности хьехьокхаш дола башха-дика цIей.

Дерригача советски халкъо тахан чIоагIа сий деш, дуккхабезаш, лоархIаш бегбу кхалнех, керда вахар хьинаре хьалдераш.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце лоалара яьккхай кхалсаг, шерра торонаш хьайнйллай цунна хьалхашка общественни вахара дерригача доакъошка цуй творчески хьинари таланти хьахьокхара. Социализмаи коммунизмаи никъ — из кхалсага бокъонца йолча паргIатон, цун творчески низаш тоадалара никъ ба. Советски кхалнаха миччахьа а — заводской цехе е колхозии ферме, школе е больнице, паччахьалкхен учреждене е Iилман лаборатое — болх бой а, массанахьа а цар хьахьокх тIехдикача къахьегама, лакхача профессиональни говзале, шоай гIулакх дукхалезара хьокдам. Политически общественни вахара, паччахьалкхенна доал дара, общества дерригача массе тайпарча гIулакхий йиэза йола доакъахо я вайшига кхалсаг.

Тахан ленински парте кулгалца КПСС XXIV съезда исторически решенеш кхоачашьеш доалл советски халкъ. Миллионний творчески къахьегамца, кхолламеча хьинарца хьалбеш латт коммунизма сийлахь-боккха гIирс. Дерригача мехка яьржай ийслагIча пятилетка планаш толаме кхоачашъяра тIехьара дерригача халкъа юкъера социалистически яхь. Вай кхалнаха доккха дакъа лоац парте белгалъяь планаш кхоачашъяра гIулакха цига.

Промышленносте, юрта боахаме, гIишлошъеча, Iилма-технически прогрессе, вай вахара дерригача доакъошка культура дIахо цергIайоалаеча керда деккараш толаме кхоачашделга дукхахча хьале кхалнаьха къахьегама инициативахи хьинарахи тийша да. Махбаь вергвоацаш боккха ба кхалнаьха лоархIам уккхцIено лораяра, кхуеш йоагIача тIехьенна дешар хьехарен кхетам бадарен хIинзара дейхараш кхоачашдара даькъе.

Советски Союза Коммунистически парте чIоагIа йоакхо ю кхалнаьха къахьегамен бытен хьалаш тоадара. «Парте политика лерхIар сенах латт аьлча, из латт, — белгалдаьккхад XXIV съезда яьча КПСС ЦК Отчетни доклада тIа, — бераш кхедара, общественни вахаре доккха дакъа лацара, салаIарах дешарах, культура рузкъаш дуккхагIа Iомадара советски кхалсага керда торонаш хилийтарах». Цу даькъе хIанзалца даь а деш а дола хIамаш кIезига дац. Алкха дIадахача пятилетка шера хьалъяьча берий бешайашен яслешен дIачуйийцад ех миллион хIана дац аьнна дола бераш. Дукха бераш долча нааноша 400 миллион сома паччахьалкхен пособеш ийцай дIадахача шера. Быта служба тоадра тIадерзадаьча дикача гIулакхаша дикка аттача боакх цIагIара болх. Советски кхалнаха дIахо а мехка производственни, общественни, духовни вахаре хьинаре дакъалацара тIа-тIа аьттув болашагIа дола хьалаш хилийта гIертаргья парти.

Советски кхалсага нравственни хозал, йоакхо еш дола цун кулгаш, дега йIовхал хестае а йоагIаш хестальй цлленца. Кхалнаха шоай берашта вахар денна ца Iеш, деккара тешаме хулга деза леладара, советски Даьй-мехка бхава бола къахьегам дукхабезаш бола гражданаш а хиина дIоттара новкъостал деш йола сийлахь нравственно-этически лардаш а лу.

Тахан кхалнах къахьегамхой, коммунизм хьинаре хьалъераш безбеш долча вай халкъо дег тIарча къьсттача йIовхалца юви нерда общество хьалъерий ноахалаш, патриоташ, социалистически Даьхе хьонахчал долаш лораераш хьалкхебеш йоалла кхалсаг-нана.

СССР хьаьча дийнахь дена шоваткъе иттлагIча шера чу деннад дуккхача къамех латта советски халкъ. Советски республикай бIарччача, кхотабенича дезало тахан безбу СССР халкъий йохаргIоаца вежарашка йола цхьоагIон доттагIали дегIадоаладара а чIоагIдара а юкъе дизза дакъа лаьца бола кхалнах.

Халкъа цIаккха а дицлургдац шоай деррига хьинар социализми халкъий вошали толийтара гIулакха дIаденнача дуккхача къамех латтача Советий Мехка кхалнаха къахьегамен тIем тIен карагIдийнна денаьлера гIулакхаш. Кхалнаха шоаш кхо ца беш хилар къахьга хьахьокх Сийлахь-боккхача Даьй-мехка тIема бирсача шераша. Белгалдаьнна хIама да, цу хана кхалсага образ вай мехка чухьйлха фашистски ордаш йохаяра тIахьехаш хинача нанадаьхен символ а хиина дIаоттар.

Советски кхалнаьха интернационализм къьгга хьагучаовл цар дерригача къахьегамен общественно-политически гIулакхашка.

Пролетарски интернационализмо дегаш ураоттадаь болча вай мехка кхалнаха чIоагIъю социализма, демократе, машара, паргIатон гIулакх бахьан долаш, социальни къамаш Iазапа ерригача формашта духьала хьовсам лоаттабеча вежарашка долча социализма мехкий кхалнахацара, дерригача мехкий кхалнахацара солидарность.

Къулба-Малхбоалея Азе, Гаргарча Малхбоалене, Къилбаседехьарча Ирландие, дуьне тIарча кхыча районашкь империалисташа леладеча акхача гIулакхашта духьала хоаламболлаш протест ю машара тIехьарча хьовсамхой мутIаре хьалха латтача советски кхалнаха.

Деза советски кхалнах!

Башха-дика цIей — 8 марта ди даькъала а дуьйеш, КПСС Центральни Комитета лоь цо маьрша-могаш, ираз долаш дахар, къахьегаме, бераш кхедеча шун аьттув бувлар, дIакхайкаду, парте XXIV съезда решенеш кхоачашъеча, коммунизм хьалъеча ерригача участникашка керда толамаш вахара советски кхалнаха деррига низаш тIадохийтаргдолга шеца чIоагIа дог тийша хилар.

Даькъала хилба советски кхалнах — коммунистически общество хьинаре хьалъераш!

Даькъала хилда Дуьнен халкъашта юкъера кхалнаьха ди 8 март!

ЧIоагI а лойла, дегIа а ухийла вай Сийлахь-йоккха Даьхе — машара, паргIатон, социализма иналй чIоагIале!

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ

Г. ГАГИЕВ.

НАНА ЯХА ДОШ

Дешай нана я
«Нана» яха дош.
Латт из дош ха тIа,
Берий каб лорош.

Боккха ба цуй низ,
Вегашта Iомош
Эггара хьалха из —
Метта цIена модз.

Къамаьл деш, юкъе
Деча нана-дош
ВаьгIар гIайгIане
Сийрдаваьле хьож.

Сийрдаваьле хьож,
Дег тIара велакъеж...
«Нана» яха дош
Малх мо вайна эш!

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ

ХьалхагIа хоам баь хиннача тайпара, СССР Министрий Совето къоабал а даь, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо ратификаци яра дIаденнад 1970 шера 12 августа Москве кулгаш яздаь Советски Социалистически Республикай Союзаи Германе Федеративни Республиканен юкъера Договор.

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо хьажа а хьежа, СССР Лакхехьарча Совета Союза Советен Къамий Советен кхыча мехкацарча гIулакхашта йолча комиссешка заключени айта дIачуйиний цу договора ратификаци ярах йола СССР Министрий Совета представлени.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьара Совет гулъярах дола

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо воцаш бу: ПхоалагIа хержача Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета кхоалагIа сесси 1972 шера 4 апреле город Грозне гулъе.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо председатель И. ОЗДОЕВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо секретарь Г. СИЛОНИН.
гор. Грозный,
1972 шера 6 март.

Мехка гIолла

ДУЛХЕИ ШУРИЙИ ФАБРИКАШТА

Хьайбай боахаме шиъ алиние сфера шеръеш я индустри. ХIанз мехка хьеш я промышлени дараш тIа производство вIаштIехьйоахаш йола бIаьш йоккхий комплексаш.

Уж комплексаш кардагIча оборудованеца Iаланиъяр — СССР Госснабе керда вIашагIъеллача хьайбаш леладу комплексаш Iалашъеча Кертторча управлене (Союзглавживтноводкомплекс) йоакхо.

— Тха управлени, — аьлаб цу главка начальника К. И. Шаронъе ТАСС корреспондентага, — дулха, шурий, фуий фабрикаш техническа кийчъе йолалургья. Оборудоване номенклатура массе тайпара я: доакъареш дехка, помещенеш цIенъю машенаш, микроклимат уттаю установкаш, турбаш, кабель, дукха кхы тайпа хIамаш. ХIанз из оборудовани тIаккхахьара способ аттача йоакхаш я: хьалъеш латтача комплексай кулгалхой хьалхагIа сайна дукхача организацешца де а хулаш, тха главкица мара хургдац гIулакх.

Укх шера оборудованена 352 предприяти, царех укх шера йистехьа езаш йола 178 предприяти Iалашъе езаш я управлена.

Москва.

«ДОТТАГIАЛ» ЯХА ГАЗОПРОВОД

ЯКУТСК. (ТАСС). Якуте сварка а я вIашагIхеттай 192 километр йIаьхача газопровода эггара хьалхара километр. Газ йоаха йIаьхий Среднеявлюйски район по ювзайолийтаргья йолаш йолча Таас — Тумус — Якутск — Покровск магистралаца.

Газопроводах дIахоттаргья центральни Якуте промышленни предприятеш, городаш, поселкаш, юрташ.

Къилбаседерча геттара халача хьалашка газопровод юллаш ба Советий Мехкарча дерригаш а хIана дац аьнна долча халкъий никалаш. Цудухьа «ДоттагIал» аьнна цIи теллай цунна из гIирс хьалбераша.

Эггара хьалхара турбаш вIашагIхеттай «Нефтепроводмонтаж» треста СМУ-8 дикагIболча сварщикашa якута Иванов Прокопеи эрсчо Шмалев Николаен. Къаьночча доттагIашта сий деш мукъа беннаб турба тIа шоай цIераш оттае. Цар хьалхагIа а уттайнй шоай цIераш мехкарча кхыча газопроводаш тIа.

СССР хьаьь 50 шу дизара лакъаболхаш гIишлошъераша дош деннад бIаь километрал кIезигагIа йоацаш трубопровод йилла, заданеш дукха а дуккагIа.

ТРАКТОРА ДИАГНОЗ УВТТАЮ

Машинно-тракторни парка ремонти эксплуатаци еча Ерригсоюзни института (Госнити) бригада «Сельхозтехника» Неманский объединене болхлоша цхьаьне ремонт йолаила хьалхарчи диагностика поточни лини дIаоттаь ьинай. Тракторах доаллa вIаштIехьдоавар фуд хара уккхаза лайца зиавга электронни аппаратех.

Лини болх бе йолаялийтарца тракторий доакъош технически малагIча хьал тIа да хара ха доацаь ца Iеш, дикка дохаургба ремонтни баьхашка бола мах. ГIулакх миштад аьлча, трактора «лазар» бокъонца малагIа да ца а лоац, цун ерригa уллаш агрегаташ вIашагIъяха езаш кул. ХIаьта из боккха хьовзам ба.

Немане вIашагIъелла тракторашкара технически хьал хьалхагIе а миштад хойташ йола линии цхьа тайпара кхы цхьаькха йолцаш я.

Е. БАБЛЮК,
ТАСС корр.

Калининград.

АЛХХА КЕРДАДАРАШ

ЛЬВОВ. Цхьан минота сихдаьд Львовски автобусни заводе машенаш вIашагIъехнига. Цо йиш хулийтаргья хIара шера кхы тIа а 235 автобус арахеца.

КЛАЙПЕДА. ЛаьрхIача хенал 70 ди-бийса дьалхагIа арадаьннад кемашта ремонт еча № 7 йолча заводера тралови флота Рижски базе «Р. Эйдеман» яхa гIор йита доккха траулер. СССР хьаьь 50 шу дизара сийна къахьегама вахте а этта, уплотнени графикагIа болх беш я предприяте ремонтни бригадаш. БМРТ «Р. Эйдеман» — ер шу хьалоладелча дена хинал хьалха тоадаь дьахиха барзIагIа кема.

ТОМСК. Реконструкци яь Iиьмай Лучиновски киэгай завода. ХIанзалца стеклотара мара хьаьцар предприяте. ХIанэ уккхаза арахецаргья эиъ миллион сага шу оттадe, йиш хургйола башха-дика пхьегIаш.

САРАНСК. Кхаьшка, понашка, дьагIенашка хий аьйтара сварка еш вIашагIхийттача 180 миллиметр шерача турбай хьалхара километр арахийцай «Сельхозтехника» яхача Саранскa авторемонтни заводо. Предприяте Iалаьмате йоккхача цехе вIашагIъеллай сварочни стан. ХIара йиъ минот массаза йоалла цун тIера Iойолла яхи метр йIаьха болаа турба. (ТАСС).

Фон хийе цIендара пробиршита болча Харьковски Iилматехнике института Iилманеша шеай кертторча балха ниiсса чIоагIа уйла тIайбахийт инженерни къахьегама механизаци автоматизаци ярa. Цар хьадага а лаьца, балха юкъейихьай чертежни автомат. Цу прибора аттача боаних инженерий-проектировщикий балх, массанх итташ наха хьайхара болх бу цо.

ХIанзарча электронно-вычислительни машена тIа кхоачашъе конструкторски расчеташ, цар итог шифрашца хьалу. Экрана тIа секундe эзар сагIа графически элемент язъю автомата. Цу тайпара элементаш а тIадам хинна ца Iеш, такаш, гонаш, злоне, тайп-тайпара ахгонаш. Экрана тIа дехке такаш ахe тайпара оьша долаш да.

Чертежни автомата тIа балх беш за оператор. Нагахьа сайна оьшанех хьахиннар дIаэздаьнэ ца оьлаш конструктор хилча, тIаккха автоматически сурт доахи изображене.

СУРТА ТIА: бола беш я чер-[illegible].

В. РУСИНОВСКЕ сурт.
АПН.

ЮБИЛЕЯ СИЙНА

ДЕЗАЧА ЦIЕЙНА НАКЪАДОЛХАШ

СССР сийлахьча юбилейна пакъадахарах бола КПСС ЦК соцам, дерригача къахьегамхоша санна, дег чура къоабал а беш тIайийцар тха бригада коллективо.

Лакхача хьокхама толамоица чакхальккхар оаха пятилетка хьалхара шу. Тхьаь бархI гектарах хIаране тIара юкъера лаьрхIача оаха чуйийцар 18,2 центнер тхьамка. Укх шера кхедергдолча тхьамкага дIабода нах лох а беш, цун хьувкъам алсамбаккха тIайийцал оаха. Укх деношка кхаьшка органически удобренеш ехкаш, парникаш кийчъеш я бригада. ХIанзалехьа фу дIаде мара ца дезаш кийчъаь яьирай дукхагIа йола парникаш.

КПСС ЦК баьча соцама жоп луш, пятилетка шоллагIча шера заданеш а тIайийца социалистически деккараш а сийленца кхоачашде лерхI тха бригада.

С. АБДУЛМЕЖИДОВ.

ГРАФИКАЛ ХЬАЛХА БУВЛ

Советски Социалистически Республикай Союза 50 шу дузача денна сийленца пакъалкхара шерра социалистически яхь йоаржаьй Октябрьски бурувтохара балхий управлене бурувдеттарий бригадаша. Цу яхье хьалха латтачарах я Сидорна Иван Лаврентьевич керте латта буровой коллектив. ГIойт-корт, яхача моттиге тIехкIоаргача № 221 йолча токхама бурувтохеча мелови скважинана бурув тохаш я из. ПроектагIа цу скважинана тоха деза 5250 метр бурув. Февраль бетта бурувтохара задани 142 процент кхоачашъяьй цо, планагIа лаьрхIачул сов тIа техад 84 метр бурув, хIанзалехьа скважинана тохаш дола бурув 3875 метр кIоаргденнад. Март бетта а графикал хьалхе юнлаш бурув тохаш я бригада. Цига белгалъьаьнна дики къахьег ях, Терновский, Садулаев, Фирсов керте латтача сменаш.

* * *

Советски Социалистически Республикай Союз хьаьь 50 шу дизара еча хийчонах бола КПСС ЦК Соцам дог раза хиина хьалхеьцача «Грознефтегаз» объединене цхьоалагIча технологически цеха коллективо хьинар айденна къахьег укх деношка. Цу денна сийленца пакъалкхара хьовсам лоаттабеча цеха коллективо доаха толамаш денгара бетта лакхагIа хул. Товарни продукци арахецарен цунна реализаци яра февраля план 115 процент кхоачашъяьй цо. Бетта планал совгIа арахийцад массанх бIаь тонн бензин. Март бетта а хIара сменагIа нормаш 115-120 процент кхоачашъеш къахьегаш я цеха коллектив.

Социалистически яхье хьалха латт операторaш В. Г. Черенко Н. Н. Калашникова, кхьебарах керте латта бригадаш. Шоай сменин нормаш юкъера лаьрхIача 120 процент кхоачашъю цар.

Г. ЛУКЬЯНОВ.

ЯХЬ ЯРЖАШ ЛАТТ

СССР хьаьь 50 шу дизаре хийчо ярах бола КПСС ЦК соцам дерригача советски халкъо дег чура тIа а ийца, укх шера паччахьалкхена дулх дIачудалара план хенал хьалха кхоачашъе лаьрхIад МалгIабека района «Алханчуртский» совхоза хьайбаш леладераша. Ала дезаш да алханчурташ шоай дош доахдеш ца хилар. Укх шере, хьайбашта Iалама хьалаш хала хиина доллашехь а дийнахьи буса цара тIаьхьтталу дулх лох ца долийташ хьабоагIа уж. Из бахьан долаш цар вIаштIехьдьаьр пятилетка шоллагIча шера хьалхарча шин бетта задани тIехкхоачашъе. Паччахьалкхена дIачудала дезаш хиннар 220 тонн мара доацача боахаме хьайбаш леладераша дIачудела 234 тонн дулх. Белгалдаккха дезаш да цар паччахьалкхена дIачудейначa доахалах 70 процентал дукхагIа дераш лакха тоадалар долаш хиннгхта.

Социалистически яхье хьалха латт Льянов Хьусен зоотехник волча кхоалагIча отделене хьайбаш леладерий коллектив. Январи феврали бетташка кхыча отделенешкарчул дукха дукхагIа дулх тIеххийтар цар хьайбашта.

М. ДАСКИЕВ.

КВАРТАЛА ПЛАН ТIЕКХОАЧАШЪЯЬЙ

Старогрозненски бурувтохара балхий управлене дукха бригадаш я пятилетта шоллагIча шера тIайийца социалистически деккараш тIехкхоачашдеш. Царех а № 553 йолча скважинана бурув тохаш йола мастер В. Д. Швецов керте латта бурувдетта бригада. Шера план кхоалагIча декабре кхоачашъяра къовсам лоаттабеш цу бригада, чоалханорча геологически хьалашка хIанзалехьа 997 метр бурув техад, укх шера хьалхарча квартала план 1,5-зза совгIа кхоачаш а ба. Цох кхоачайнь ца Iеш СССР 50 шу дузача ден сийна керда социалистически деккараш тIайийцад бригадо бурувдеттараша.

* * *

Дика дIадоладельа ер шу Октябрьски революце ордени ленача «Старогрознефть» НГДУ мехкдаьттакхоша. СССР 50 шу дузача денна къахьегаш совгIат кийчдаре къовсам лоаттабеча цар шин бетта заданел совгIа даьккхад 27490 тонн «Iаьржа дошув», хIаьта планал совгIа ялхха газ 2,5 миллион кубически метр а. Укх талламаш лах ца дийташ дIабоалабаь цар март бетт а. Сахк март бетта деккараш хинначул 18 процент дукхагIа доаних мехкдаьтта укх шера хIора дийнахьи буса, хIаьта газ 14 процент дукхагIа.

Цу управленена чуйоагIача йиъ а районни инженерно-технологически службай новдентимаша толамца кхоачашдаьд шаьш тIайийца социалистически деккараш. Хьалха шера задани совгIа 30 эзар тонн «Iаьржа дошув» даккха социалистически деккараш тIайийцадар цар, хIаьта СССР юбилей сийна хIанз мара лакхара социалистически деккараш тIайийцад управлене мехкдаьттахоша. Шера планал совгIа цар даккха лерхI 95 эзар тонн мехкдаьтта. Иштта къахьегаш йола управлене коллективо февраль бетта республикански сийлен Доска тIа йийзар.

М. ЛЕВИН.

ЦIЕЙ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН, ХЬАМСАРА КХАЛНА́Х!

ХЬИНАРЕ КОММУНИЗМ ХЬАЛЪЕРАШ

КОММУНИЗМ кхолъяра пертс оттаь пленаш кхочушъеча боккха лоркIам бу советски кхалнаьха. ХIинд хальтъа боахама, Iилма, культура, цхьаккха а дакъа дац вай динчу кхалнаха болх ца беш. Къахьегамца кхетаме гIуллакх леладаре доккхий хьоштамаш тел советски кхалнаха, дукхаче гIулакхий минцистораш ба.

Шоаш кхо ца беш вай дикачу кхалнаха беча белхо доккхий толамаш доьх, хелпхо, парте, правительствос боккха мах бу цар къахьегама. Дукхъал 8-ча пятилеткие миллион соьгIа болча кхалнаха орденаш медалш елар. 550 кхалсага Социалистически Къахьегама Турпала цIе еннай.

Вай парте XXIV-ча съезда исторически решенеш кхочушъеш толамца къахьег Нохч-ГIалгIайчен кхалнаха а. Цхьа интернационально дезал а хинна болх бу цар боахама дерригача доакъошка. Республикерча болхлоаьди гIулакхерча нахахи кхаш кхалних ба. Промышленносте болх беш 51 процент соьгIа кхалнах ба. «Красный молот» завода болх беча нахах 40 процент гергга кхалнах ба.

Геттара раьза хинна гIоийцар вир парте XXIV-ча съезда решенеш. Царна чIоагIа дег чу дийшар Отчетни доклада тIа Л. И. Брежнева аьнна а дешаш: «Вайн воех, вай къахьегама толамех тийша да тахахара вай вахар а кхоана вай хургдола вахар а». Цудухьа уж гIерт бола дикагIа ба, продукци дикагIа ераздеа, чIоагIа дораду болхлочун сий.

«Пхе дийнахьара болх — диъ дийнахь» аьача девизагIа бола беш а 20 шу соьгIа йолча хена цу заводе къахьегаш йола А. П. Гнеленко керте латта 15-ча цеха электросварщиктий бригада. Норма 3 коллектор а йоагIаш йолча цар хьаю 5.

Пятилетка шоллагIча шера шоллагIча ах шера чотах болх бу токараша К. И. Шиянова, Р. П. Демещенкос, А. Е. Пегаса, И. А. Мусаевас, 16-ча цеха кхыча дукхаеча кхалнаха.

Инженерно - технически болхлошта юкъе дикагIбараш ба мосна цIи яккха йоагIа Л. В. Кончаковай, Н. И. Корнеевай, К. Г. Тимашевай, кхыбарий.

Коммунистически къахьегамо ударнича цIи енна 300 кхалсаг я, из цIи яккхара тIехьа къовсам лоаттабеш 150 кхалсаг я, 135 кхалсаг социалистически лаьа отличник я.

Дика къахьегаш 1972 шера май бетта чотах болх беш дукха кхалнах ба «Электроприбор» заводе. Церех а план 135—145 процент кхочушъеш йола № 1 йолча цехе токарь-револьверщик З. Абдурзакова, план 145—150 процент кхочушъеш йола № 5 йолча цехе электромонтажница Л. А. Белоусова, кхыбараш.

КПСС XXIV-ча съезда решенеш кхочушъеча шерре къовсам лоаттабу швейно - трикотажни объединение болхлоша — кхалнаха, хIанта цига бола беча нахах дукхах дукхагIбараш кхалних ба. № 1, № 6 йолча цехий коллективаша хьаллаьцар «пхе дийнахьара болх — 4 дийнахь» яха ленинградций почин. Мастер Н. П. Бондаренко керте латтача № 1 йолча цеха коллективо февраль бетта планел соьгIа 300 берий барзакъаш арахийцар. Геттара дика къахьегама толамаш дакъа накъабойх 8 марта Н. Д. Агабекин, Н. П. Молочкова, Т. Хасанова, дукха кхыбараш.

Грозненски ремонтно - механически заводе массане а сий деш а хаддаьа норма 170—180 процент кхочушъеш йола В. П. Пашина. Завода эггара хьалхарчерца хьаллаьцар цо «пхе дийнахьара болх — 4 дийнахь» яха почин.

Дукха дика кхалнах ба республика гIишлоенхоашта юкъа. Цар кулгаша хьалъю школаш, берий бошмаш, больницаш, чудоха цIенош. Царна юкъа я норма 136 процент кхочушъеш йола ПМК 921 штукатур-маляр Л. Гаркинева, норма 120 процент кхочушъю эшшибетоне конструкцей завода формовщица Х. И. Албастова, ПМК-101 штукатур-маляр Х. И. Магомадова, шера план 1972 шера 25 декабре кхочушъергйолаш деккараш тIеийце дукха кхыбола кхалнах.

КПСС XXIV-ча съезда решенеш кхы а лакхдир юрта къахьегамзой дьинар. Царна юкъа 47 процент лоац кхалнаха. Цар эрига уйлаш пхе шера план канал хьалха кхочушъяра, Дальккина дукхагIа продукташ елара тIоерзаьь я.

БIубенна кхочушъю пхе шера план Шелковски района Социалистически Къахьегама Турпал, КПСС XXIV-ча съезда делегат Б. Г. Табацкова керте латтача «Коминтерна» колхозе. Пхе шера план дипь шера кхочушъе социалистически деккараш гIенйцад [illegible].

Ерригача республика йовзаш я Социалистически Къахьегама Турпалий Ш. А. Аюбовай, Л. Э. Баркоевай, Т. М. Муслиевай, М. Цапока, кхычар цIераш. Даьккен рузаьа дабадеш хьинаре къахьег Сунженски района Кирова цIергIча колхозе доярка М. А. Рыбалко, «Гойтинский» совхозе баьцадовраш кхедеча бригада звеньевая РСФСР Лакхехьарча Совета депутата З. М. Шамилева, Наьсарен района «Октябра 40 шу» яхача совхозе доярка СССР Лакхехьарча Совета депутата Р. А. Темурзиева, «Горячеисточненский» совхозе комбайнера Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутата К. Дудуркаева, дукхаеча кхычар.

Социалистически аьье геттара дика толамаш доьх Советски района Орджоникидзе цIергIча колхоза Т. Арсакаева керте латтача комсомольско - кагиркой звенно. Гектара тIара норма 10 центнер йолча 19,8 центнер лыкхар цар.

Шоай дезача денна белха дика къоккамаш дахьа накъабола мукъа унахцIено лоравча, бераштa кхетача, царна Даьла езара дика уйлаш дег чу юшшеча къахьегаш бола медицински болхлой къахархойн.

ЙоагIаш йола моттиг лоац кхалнаха пачхьалкхенна довл деча а. 72 кхалсаг я республика Нохч-ГIалгIай АССР, РСФСР, СССР Лакхехьарча Советий депутат йолаш. Шу массаза доал дукхагIа хул партийни, советски, комсомольски, профсоюзни, кхыча общественни организацешка болх беш бола кхалнах.

Даьхенон Коммунистически партен йоагIаш йола терно ю шоай сий долча меккарий, долла хIама ду къахьегача кхалсага, берий наьна боккхе ера. Вай парте XXIV-ча съездо цIаьнга а белхаьдаьнихар кхалнаьца къахьегама хьалаш тоаде дезарга, цар цIергIара гIулакхаш аттача дазара. 1971—1975 шерашка СССР кхалгаьа боккам дегIабоалабера пхе шера плане тIа балгалдоьд кхалнаха бьте беш бола болх аттача боахкаргболаш, цар культурни дегIабара дукхагIа ка дIоахийта йина кургйолаш, массашь общественни вахара юкъе царге дукагIа дакъа лоацалургдолаш дергдола доккхий гIулакхаш.

Вай масса опыто, советски кхалнаьа, кхыча социалистически мехкий кхалнаьхо вахаро дерригача дунена дIехьакхар кхалнаха маIача наха хийса боккъа хилерга, цар кхоага бода цаI мара боаца никъ В. И. Ленина, Коммунистически парте хьакъехе никъ хилар.

Тахан, шоай цIейна накъабоалаш, вай Даьхен берригга кхалнах а санна, Нохч-ГIалгIайчен кхалнах шоай берриге ниа парте XXIV-ча съезда решенеш кхочушъяра, вай Даьха дIахо чIоагIъяра, вай кхалнь кхоа долаш дазийтара, дерригача дунен тIо машари кортамукъалон хилара тIехьа дерригача хахкъа лоаттабеча къовсама дIебала кийча ба.

М. МЕЖИДОВА,
КПСС Нохч-ГIалгIай [illegible] кхалнаха юкъе беча белха отдела заведующа.

КХАЛНАХАХ ДОЛА ДУЬЦАРАШ

ДОККХИЙ [illegible] даьхар кIоргIен [illegible] дIадахача [illegible] 1971 шера КПСС XXIV съезда [illegible] гIоншъяйна МалгIобекан [illegible] «Ингушский» совхоза [illegible] йолча шурий - товарни ферм къахьегамхоша.

План 510 тонн йолча 533 тонн шура а яьхха пачхьалкхенга 483 тонн шура елар цу ферма барттайнача коллективо, план тIа 412 тонн йолча елан хинна.

Уж толамаш доахаш къахьетта дика къахьийтар цу ферма йоккхагIа йолча доярка Ленина ордена кавалера коммуниста Кортоева Анис.

ПхийттазагIа шу да Аня цу ферме болх беш йола. Цу юкъа цхьа шу дIадахийтадац цо хIара [illegible] Iаттагара шура [illegible] кхочаш [illegible] ей. Къаьстта боккха толам баьккхар цо дIадахача шера. КПСС XXIV съезда [illegible] 1885 килограмм [illegible] 2000 килограмм шура [illegible] социалистически деккар тIаийцадар Анис. Шу дIадуладенача хьалхарча дийнахь денз ше тIайийна социалистически деккараш толамца кхоачашдарва низ кхо ца беш къахьийтар дерригача шера. ХIаьта хьийто кхе зехьа дошлар. ХIара кхоабача Iаттагара юкъера хьархIача 4190 тонн шура яьккхар Кортоева Анис. Белгадаьккха доагIа дIадахача шера района доярашта юкъе яьржа хиннача социалистически яхье Аняйна тIехьа шоллагIа моттиг яьккха хиннача Д. Кортоевас план 1675 килограмм йолча 2745 килограмм шура яьккха [illegible] Цу [illegible] хьагойт [illegible] дакха ба Анис бакъаха хьокхаш.

Советски Социалистически Республикий Союза 50 шу дузача дийнахь дукха социалистически деккар тIа а ийца, из толамна кхоачашдара хьинар кхо ца деш къахьегаш я Аня хIанз а. Укх шера январи феврали бетта хIара кхоабача Iаттагара наькъагIа 241 килограмм социалистически деккарагIа 310 килограмм яьккха елаш хиннача [illegible] килограмм шура яьккхай цо.

[illegible] общественни болх бу Анис. Совхоза хьалхарча отделене халкъа тIехьожаме комитета член, горсовета депутат я Кортоева Аня.

Сурта тIа: доярка Кортоева Аня.

Шоахтакъа пхиь шу гаргга ха я Киселева Татьяна Петровна школе болх беш йола. Бераштa знанеш, кхетам белар хертора гIулакх а хинна дIайттад цун вахаре. ХIаьта мел ка маьхид йоал ха йиш я цун соьгIаташка хьежача: «Халкъа образованее отличник», Ленински юбилейни медаль, парте райкомо, райОНО, ГорОНО, горкомо тийнай дукха грамоташ.

Доккхий хувцамаш хиннед халкъа просвещене системе Татьяна Петровна школе белха еяча хана дене. Цхьабакъда дерригача хувцамаш, эрталокаш дика кхетадеш хьанйцад хьехархочо. Цудухьа мелла «хьалхача» берашца болх ба вIашгIехьдоал цунна. ХIаьта дике а бу. Шой урокагIа дошарлошна урока темагIа доацачун уйла ца йита таръу Татьяна Петровнай. 1938 шера дина школе болх беш хьаейоагIача цунна дика хIай берий овмалаш, цар хьашташ, психологи. Цудухьа бераштa дукхаеза из, цо хьакар ду.

ХIанз г. Грозерча № 3 йолча школе хьехаш я Татьяна Петровна. Ха яхаю ше ялe а, цIогIерча де дезарех мукъа ма а, ха корайоагIа цунна урокие чакхъяьначул тIехьагIа хилача хана берашка болх бе. Цунна хоа физика урокаш саккъердаьа чакхъаха, царна берий теркам тIаба хийта. Из бахьан долаш цо хьехача бераша шоашта эггара дукхагIа деза предмет хьоахадача, физика хIи йоахк.

Дукха ха йисаш Татьяна Петровнай пенсе яха. Цхьабакъда из могаш мел я бераштара къаьста баьза болаш яц из.

Цхьанха а йоргъаш цун бIаргашка йоагIача бераштара безама сердал.

СУРТА ТIА: хьехархо Киселева Татьяна Петровна.

Болха тIа хьалха латтача гIишлошъерий цIераш йоахача хана эггара хьалхарчерца йоаккха Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене СМУ-4 кулгалхоша штукатура Вырыпаева Клавдия Васильевнай цIи. Башха-дика производственница, общественница, [illegible] новкъост я из аьле лоаца характеристика лу хер цунна. Уж цар доагIаш сала дIайха дешаш да. 1966 шера Грозненски профессионально - технически училище чакх а яьккха из цига балха еча деза цхьаккха замечени йоацаш къахьегаш я из. Ше безаш хараляьнача балхах дика кхетт из. Цудухьа цо болх беча штукатурий бригада бригадира нов. Серова из хьожаю цIенох маIарчйи корийн сангIашта штукатурка е. Цхьабакъда но бран из цхьа моттиг нийсаш. Иштта болх беш из хилар бахьан долаш цо беча балха тIехьожам лоаттабац. Цхьаккха смена дIахьийтац цо шей сменин норма 140—150 процент кхоачаш ца еш. Тахан кхалнаьха дезе цIей дездеча хана укх шера шоллагIча квартала чотах къахьегаш я из. Из да ма шоай дезача цIейна хийдаь къахьегама соьгIат.

Управлене кулгалхоша из алара дика новкъост я из. Цо новкъостал а деш штукатура болх Iомабаь массехк саг ба мига. Цо санна хьинаре къахьегаш ба уж. Дукха ха йоацаш цига балха еча пиьан штукатура брак яь яр. Бригада коллективана из дIа а хайна шийна цIенхаштта беха бор кхераш чIоагIа еха хьайзаяр из. Цу гIулакхах ший са ма кхингехьа сиха цунна новкъостал де лиар комсомолка Клавдия Васильевна. Шина а цхьана ах сахьат далалехьа дIадаьккхар нийсденна кхоечамбоацар. Цох чIоагIа баркал яхаш яр цунна новкъост. Иштта шийна болх беча гIишлошъераштa, цо деча новкъосталах лаьца кам дукха а массанаш доалада йиш я.

Дика общественница из хилар гойташ а дукха масалаш доаладе йиш я. Из болх беш йолча СМУ дикагIйола агитатор лоархIаш я из, хIаьта ду управлене комсомола комитета членаш хержа хилнай из массехказа. Цу балха тIо шийна тIадилла деккар а массане цIенен дизза кхочашду цо.

Нов. Вырыпаевас дакъа а лоцаш атташ цIенош хьалдаь а Грозне. Иштта цо хьахьегар бахьан долаш цу юкъа дукха соьгIаташ тийнай цунна. Царна юкъе я Ленински юбилейни медаль, РСФСР социалистически яхьа отличник яха значок, ВЛКСМ Ленински районна Сийлен грамота, кхыдола соьгIаташ. Цар а тешал ду из башха-дика производственница хилара.

Сурта тIа: штукатур К. Вырыпаева.

Лор. Фу хила йиш я аьзза волча лора ший унахой хилла нах моташ а болаш бIаргабовраж доккхагIа соьгIат! Цу тайпара соьгIатий дукха хул Калинина поселкерча поликлинически отделеверча лора Марзиева Марема. Ялк шу хьалха институт йистехьаькхача хена Наьсаре района Крепостерка больница шии шерах ах шерах болх бир цо. Цу хана цо шиншта-кхоияха хийнахь са ма лоIаш болх баь моттигаш дукха нийсъенний. Из дувзадена лор унахой дукха хиларие. Са ма лоIаш болх барал соьгIа унахошта дукха тийнияд цо цIий.

Хоаш да унахочоа дарба деча хана лор цунга хоаш йистхилар, цун йоаккхо яр, дарба кургхиларан из тешавар лоархIама долга. Из кхетадаш а Марем. Массаза яхай из ший унахошта курорте, санаторе дарба хайта бала кутевашш ала! Ший гIулакх тIех дика довзарца, унахой йоаккхо ярца дувзадена да Крепостерча больнице баьча балхах Мареми Ленински Юбилейни медаль елар.

ХIанз, ма аллара, Калининерча поликлинически отделене болх беш я Марзиева Марем. Наха дукхаеза из. Еза транспорт йоацаше а, дийнахь а буса а, мичча хана а унахочунга хьажа кха кийча из йолаедаь. Ши шу соьгIа ха я цо профсоюзни отпуск ца эцаш шин-кхаь лора хьалхера болх бу. ХIаьта болх а дийнахь шийтта сахьата бу цхьацца йолча хана. Ву унахоех ший дог лазаш [illegible].

Дукха тийнай Марема сийлен грамоташ, баркал яьхад. ХIаьта наьха баркал-м хадданза долаш я из. Из да Марема доккхагIа дола соьгIат.

СУРТА ТIА: лор Марзиева Марем.

И. ПЛИЕВА суртеш.

РЕПОРТАЖ

МАЬКХ ЕЧА ЙIАЙХАЧА ЦЕХАШКА

НАЗРАНЕРЧА промышленни предприятешка юкъе хьалхле дIа ца хоцаш я укхазара маькх iи завод укх тIехьхьарча цхьан - шин шера. КПСС райкомен райисполкомен карара кара тела Шe байрахк йоах маькхъераша каст-каста. ДIадахача шера кхоалагIча квартала лаьча итоген елар царна из. ХIанз ма нефтебазага я. ХIаьта а цига ма байрахк дукха гой тамаш йоаш аь ма юханехка лаьрхIа ба маькхъераш.

Укх шера хьалхашка отталаьча доккхарий хIара пункт тIеийхкечашъю беттагара беттага. Эггара лоархIамегIа йола пункт а продукцена реализаци яр. Цхьадета, из дIалхарга хьажжа мара айлургдац предприятe финансови гIулакх; шоалагIа-дета аьнал геттара лакха ца хилча дIа а эцал из потребителашта.

ДIабахача шин бетта 139 тонн маьлх а маьхка иделон а йоха езаш яр завод. Елар а 183 тонн. Вошта аьлча план 110,7 процент кхоачашъяьй. ДIадахача шера хьалхарча шин бетта ехачунга дилхача 136 процент ойдекнад продукци йоххар. 115,3 процент кхоачашъяьй заводо шин бетта маьхка иделош хьаьра задани а.

Цехашка долх укх. Къай дашташ а дуьхьаш дераш санна мел некараш.

Шe баьлатаж йола норма бухкинтаги пийшка чура шоаш хьараухаш санна хет Могушкова Соня дIа а хоадале. Соня укхаза къахьегаш я завод Iойцдалача дена.

Цехашка гIолла ца хаддаш лелаш а юкъерча дегIара кхалсаг. ДIатIа а яхе кIеззига цун балхага, хIаьта цо фу ду а хьеже лоацца йису хул из белхлочунга дикагIа дIахоазаргдолаш дерте а яхе. ТIаккха шоллагIвар волча йода... Моттиг йисац из ше, цун бIарг ца кхоачаш. Из я завода технолог, партийни организаце секретарь Давыдова Мая Григорьевна. Ца хаддаш белха процессага хьажаш хьехар дош чакхъоал цо хIараве белха моттигашка.

Къахьегама дисциплина толхаьнга, белха тIехьалхуналга, нормаш кхочаш ца ега дIаяла белха юкъе хургдоацаш дIадахка лаьрхIад укхазe. Яхьe маькхача бригадаша, цоьна ду а юкъа дикьад шоай хьалаитта. Хьалха санна массадолча хIамал хьалхаш теа Сукиев Мурада санна.

— Иштта вIашгIехьдоал шу, иштта къахьега, — хет ца хьоачача директоргаш Парчиев Ювхажa [illegible].

ХIара белхлочун бешкетонкаш айлургбола гIулакхаш вакъедоаладе гIерт уж, — йоах цо. Балхачоа тхоашкара доагIа гIо-новкъостал ду, хIаьта ехабаш ца беш ахье котале дьаккхачув сий а ду соьгIат, премеш хьанга, хоастамаш, дукха карагIдьяьмар ахийкарца.

Каст-каста гулду белхлой дикхера кхийлаче. Царга хазргий яр, хагавоал. Цхьабакъда хIареттара доагIар хьа а дах.

Плане, социалистически деккараш кхоачашдерга бегъоаца доха закон е хинна дIаттад заводе. ХIанз керттера теркам тIабехийт укхаза технически прогресса, керда техникаш оарцагIъяра. Каста укхаза аракеаргда чам бола кхес, мерза хий, кхыйола продукци.

Укхаза ЙIайхача цехашкара арайоаладе а йIайха, кIаьда маькх, кхыйола изделеш юртанка, столовешка, укхашка дIахачийта кийча я «хлебовозкаш». Сатассале Наьсарерча наькъашка йоал уж. Шоай хьинарца, бокъ бехктоххане хетарца белгалбаьна коллективна юкъе цIи хеза, сий деш ба цу «хлебовозкаш» тIа болх беш бола Газдиев ХIарони Кокурхоев Султангириия.

Иштта ший хала къахьегама вахта дIахьош я маькх еча заводa барттайна коллектив.

М. ЗАНГИЕВ.

ИШТТА КЪАХЬЕГ КХАЛНАХА

«Грозэнерго» Грозненски ТЭЦ коллектив дика накъавний кхалнаьха цIейна. Электроэнерги яккхарен из дIахенарен шин бетта план канал хьалха кхочашъяьй, йоагIачул соьгIа массехк миллион киловатт-сахьат электроэнерги яьккхий.

Пайдане гIулакх хилар № 1 йолен № 3 йолен Грозненски ТЭЦ-ера яьйи турбинайн цехаш вIашагIкхетарах. Хьалха царех хIара наза ниьаца машинист болх беш хинавеле, хIанз шинна а цеха цхьа машинист мара вац.

Х. СУРУДЖАНЦ.

Итт веший йиша

Берий бер мара цIагIа дацар Наьсарерча Экажьонгий-Юрта баьхача Костоевгiар Хьесанд Юнусов Маремаь. Вож кхо воI тIаьхоачаргволча хилхар. Маьлхад Нохч-ГIалгIай университете цига кийчоеча курсашка доша еаIа. ШоалагIвар — Ибрахим Назранерча техникуме дешаш ва. КхоалагIвар — Халат Iеьлий-Юрта ахача ший наьн-наьц йолча хьоашалгIа вахавар.

Цу маран ессагах бIаралъеначь тешаш цар воI университете е техникуме ваххад вокха хинна аьлча. ДIатIаьхьенача, хIаьта шерашка дилачи а зIанига бе уж: 1936 шера яьй Марем. Юнас цул ахьа шу воккхагIа ва.

Шийца дагабаьча хеврда шоаь дезад кхебе а лелабе а мел хила да. ХIаьта а цу къоначa дыы наьнен яиз кхоал из деккар кхоачашде. ДукхагIа йолча даьнъе Марема белаж тIа латт из мукъ. ХIара IуйрIйна кийчадий 6 бер школе дахийт цо. НаькъагIа воаллаж IалирIхьно яха шу дальнна цул воккхагIвола Iалехорн дуцна йус.

ЦIагIа хIара да, цоай дегIа тIа латтаж цо Iомаду Марема хIара бер. ВоккхагIвар вIашагIчунга хьажа Iомаду. Шоай ха а берий телевизорга хьажа а доша а вIашагIхеттаж. Урокаш кийчъеш, доша лаьрхIа хIа да. Марем совхозе белха ахача Юнас лаца хьаац бераша.

Хоаа, хьаьнайа дезал ба Марема Юнасэн бер оал царех Экажьонгий-Юрта бахача наха. Турпалад наьна доша седкъа уьл хьинар долча Марема наьха тI-

М. КАРАЕВ.
Автора сурт.

КОММУНИСТКА

Къахьег хьеший сена вIашагIкхийтар соц Салиева Рукъета. Лакхача, гIийлача дегIара, хьатара бос а болаш йола из хоза къамаьл долаш саг хиннар.

Соцах лаьца хилар тха къамаьл?

Охха дукха дийцар. Рукъета дийцар, масала, дийтта шу хьалхагIа ше Гудермесски района «Джалка» совхоза шоллагIча отделене белха ярах. Бальцдавраш кхедеча бригада хилар из болх беш. Хьинар долаш массанехьа а кулг кхоачаш йола из ший звенона кхаеллар, хIаьта тIехьагIа цунна керта а этар. Доллача хIамана — белха тIа а цIагIа дехоа а — шийгара чьоккам гойташ яр из шийца белха болча кхалнаха. Цудухьа совхоза къахьегамхоша отта а яь къахьегамхой депутатий Гудермесски районни Совета депутаталла хержер Р. С. Салиева. ХIаьта «Джалка» совхоза коммунисташа КПСС членалла дIачуийцар из.

Ший харжархой шийх бенна тешам чIоагIа беза дерцIад Салиевас. Йоккха белх бера цо горсоветерча йорта болхана дешашта йолча массазарча кхийкон член из йолда хана. Горсовета депутат йолаш Р. Салиевас доаккхача итт шерах дакъ шера цун исполнительни комитета член хиннай из.

Совхозе йолча хана ший белхa рельле еле а, йоккхача заводски коллективана юкъахь бевза болаш яр Рукъет. Цу хана Гудермесе болх бе йолаелар медицински инструментий завод Иштта, 1968 шера дукхьашха чакхъяьлар из предприяте проходной чу гIолла, шлифовальни станока тIа болх бе йолаелар из.

Боккхача заводски дезаш кхехкаш латтача вахаро сиха дIачуззар коммунистка. Шлифовальщица гоззал сиха Iома а из, лоацинча хана производство хьалха латтарий мугIарашта юкъехьар Салиева Рукъет. Болхлочун сийна, коммуниста езача цIеро декхарийла йора из массанаьха а хьалха хила.

Къахьегамо из чакхъяьнначул тIехьагIа общественни вахаре тIаера из. Иштта а цун овмал, нах боацача Iелуам яц Рукъет, царна юкъе хилча салоI яц, ший доккха организаторски хьинар тIадаланта моттиг корайоагIа цунна.

Тахан красни уголоке, художественни самодеятельность репетиция кхача сихъенна я из, вайнаьха халхараш Iомаду цо мехкарашта, хIаьта ихоача, предприятерча кхалнаьха совета член хиларах тарра, завода болхлоех цхьаьнне дезал белча хьоалтагIа ахе хул из.

Цул соьгIа, боккха партийни болх бу Р. С. Салиевас завода партийни организаце бюро член КПСС горкома члена хиларах тарра. Цунна тIадилла партийни гIулакх массаза а ший хьинаца дизза кхоачашду.

МоллагIа а хатта дезаш хIама хилча, новкъостал ийшача, хьехар бийзача Рукъета тIаболх предприятера болхлой. Царна хоа из мичча хана а шоай гIулакха оарцагIъала кийча йолга.

Салиева Рукъета бала болаш ца долла хIама, хIана аьлча из коммунистка я.

В. АСТАХОВ,
КПСС Гудермесски горкома инструктор.

СССР хьаяь 50 шу дизарга

МЕХКДАЬТТА ЧАКХДОАХА МОЩНОСТАШ ДЕГІАУХ

НОХЧ-ГІАЛГІАЙЧЕ—СОВЕТСКИ ХАЛКЪИЙ БАРТТАЙНАЧА ДЕЗАЛЕ

НОХЧ-ГІАЛГІАЙН АССР халкъа бахама доккхаеш къахьегІарех а мехкдаьтта чакхдоаха промышленность. 1920 шера цунна национализаци йир. Граждански тІом болча хана дукхагІйола промыслаши заводаши бохаьвар. Технически хьалашка диллача йолаьхийта йиш йола установкаш снина болх бе йолаьхийтар керттерчарех цхьа доккхар дар. Грознера мехкдаьтта промышленность шакаметтаоттаяргеи из дегІайоалаяргеи даки хьожаш хиннав В. И. Ленин, цукна оаха новкъостал а дош. Цу хана цунна нуаргаллеш бар боаьоша боля цІи хеза большевикаш И. В. Коснори, Н. Ф. Гикалои.

Цул тІехьара шераш белгала дар лаккхача терпаше технически прогресс ира, мехкдаьтта чакхдоахита сиха дегІаяхарца. 30-ча шерашка технически прогресс ир дирза чакхдаьккхар, кубовш батарешкита метта оттайир цу хана прогрессивни лоархІаш хиннa мехкдаьтта чакхдоаха трубчати установкаш, термически крекинг, парафин араеца установкаш хьалйир, иштта кх. дІ.

Цу хана аІшаргІьаллача никемкий мехкдаьттаной Іаммац шиола доккха дакъа лаьцар вай республикерча а иштта вай мехкарча а мехкдаьтта чакхдоахача промышленносте технически прогресс ира даьтъа.

СССР штера хьалха город Грозне кара а доралаь арацни болаьар декха дикал йола авиационни бензинаш, дальхе каталитически крекинга хьалхара установка боах бе йолалайтар. Смазочни даьтташ, лаккхаьэффективни адсорбенташ — малекулярни ситаш арахецилга толдир, иштта кхьйола процессаши производствой толйир.

Доккха дакъа лаьцар Грозненаша Поволжьера, Уралера, СибарегІара корда мехкдаьтта центраш хьа а еш кераерзаеча. ЛоархІаме балхаш ду цар Советий мехка доаллахарча вежарашка йолча республикай, краий, областай специалистаща айхха бузам а лоаттабеш. Цу гІулакхех дика беркат даьлар.

Сийлаьь - доккхача эзсий хаьлкьон эррнгача республикай халкъащех хьаллацар а новкъостал дар а баьхьи волаш хІанз Нохч-ГІалгІайчена комплексни хьесапе дегІауц хьадоаккха мехкдаьттен газа, из чакхдоаха промышленность, мехкдаьтта химически синтез, мехкдаьтта - газопродуктопроводни боахам. Нохч-ГІалгІайчено лун йолча эррнгача промышленни продукхех ах соагІа лу цу доакъоша.

Духхьал ухх тІехьарча 10 шера республике чакхдоаха мехкдаьтта шозза дукхагІа хиннад, арахеца мехкдаьтта продукташ — 2,6-зза. Ассортимент шеръерахи цул дикал лакхъярахи продукци арахецара структура а хуаппенай. Цу юкъе дика даькъа лаьцад проектировщикаша а.

Грознерча мехкдаьтта чакхдоахача промышленносте хІанз а тІехьа вай мехка дикка моттиг лоац, цо ДаьІенна тел авиационни бензин, лакха дикал йола парафинаш электродни кокси, кІеаигсерякисти котельни доагор, мартеновски пишкашта эша доагор, лако-красочни химически промышленноста эша бензиннаш — растворителаш, иштта кхьидерш.

Нохч - ГІалгІайчене мехкдаьтта чакхдоахача промышленностеца цхьана дегІаенай мехкдаьтта химически промышленность.

Еза органически синтез — фенол, ацетон, этилови спирт, полиэтилен, изопропилбензол кхьйола продукташ арахецара вай мехка йоккхагІа лоархІенарех цаІ я Грознески химически комбинат. Вайнига арахеца фенол, ацетон, изопропилбензол вай мехка эггара дарегІа да, царна еппай пачмахьалхен дикала Знак.

Грозне арахеца мехкдаьттан химически продукци РСФСР итташ йолча областашка, Союзни республикашка дІахьача ца Іеш, цхьадолча доазол арахьарча мехкашка а кхоач.

Исторически КПСС XXIV съездо белгалдаьхад промышленни продукци дІахо дІегІайоаллара къахьегамхой материальни хьоалаш лаккхара хьаьдда дола цхьана, мехкарча мехкдаьтта чакхдоахача промышленносте нІоланІча пятилеткагІа хьалхашка оттадаьд хьадда дола декхарий. Цу декхре дукха балхаш де деза промышленна а. Цхьа-дале дукхагІа арахеца еза халкъа боахамаш балхача нахан эша продукци, цул дикал лакхъе еза, цунга дІабола мах лоабе беза, арахецача продукце ассортимент шер а еш лакхъе еза цун эффективность.

Моттигерча бедала ресурсех — Нохч-ГІалгІайченерча мехкдаьтта доахача моттигех, иштта Ставропольерча, Дагестанерча мехкдаьтта доаккхача моттигех пайда а эцаш дІахо а дукхагІа мехкдаьттен газа чакхъяха лерхІ.

ИйслагІча пятилеткагІа чІоагІа теркам тІабахийтаб арахеца продукци дикагІа хилийтара. Дикка дукхагІа арахецаргда лаккхаоктанови, автомобильни бензин. Мехкарча Къилбаседерча районашта лаьрхІа арахеца доладаьд шелал лоаш дола дизельни доагор, дукхагІа арахецаргда парафинаш, смазочни даьтташ, шеръергьа цар ассортимент, тоалургьа цар дикал. Мехкдаьтта химически промышленноста эша бедал арахецаргда дикка лакхъургда — моторни средствашта лаьрхІа дола хоача парафинаш, синтез ира эцаш йола углеводородни газаш.

Уж мероприятеш чакхъяхарца дуззаденнех хьалье еза керда технологически установкаш производстваш, вешта аьлча пайда эца беза дукхача капитальни вложенех. Цо дІадех хІанз йолаш йолча гІиллошъеча организаций мощносташ шерьар, республика стройиндустра база дІахо дегІайоллаяр.

Де дезача балхай боаран къахьох ухх дарнеша. Новогрознески мехкдаьтта чакхдоахача заводе болх бе йолаьлийта еза: газофракционирующи установка шоллагІйола блок, каталитически риформинга йоккха установка, пиолиташ шийла йола катализатораш арахецара йола цхх; А. Шерипова цІерагІча Грознески мехкдаьтта чакхдоахача заводе дукха балхаш де дезаш да дизельни доагора депарафинизаци ира йола карбомидни лакха оасарле йола установка хьалъе а къахка эксплуатацие дІаяллара, иштта парафинодаьтташ арахеца объекташ хьалъяьхахара. В. И. Ленина цІерагІча мехкдаьтта чакхдоахача заводе хьалье йолаергьа атмосферно - вакуумни перегонка ира каталитически крекинг ира йола йоккхий хІанзара объекташ.

Ухх [illegible] дика [illegible] лаьрхІ [illegible] мехкдаьтта чакхдоахача [illegible] цхьа пайда [illegible] ухх [illegible] пайда хилийтара гІулакх, реконструкци ергьа заводаш [illegible] чургьа [illegible] [illegible] болх бе йолаьлийтаьтьа [illegible]. Цу массане а [illegible] [illegible] Грознерча хиле фени бассейнаш кІелье.

Грознески мехкдаьтта чакхдоахача промышленносте реконструкци модернизаци ира тІеерзаь йола мероприятеш чакхъяха йолаергьа яста. Цо хьажош КПСС XXIV съезда решенеш практически вахаре кхуьъаш хилар, уж тІеерзаь а промышленни продукци арйиелар ергадикхьяре технически прогресс ир сиккдаран.

Грознерча мехкдаьтта чакхдоахача промышленноста боккъоша реконструкци модернизаци ира чакхдоаккхаргда мехкдаьтта чакхдоахача технологически схемеш структурен эргайоахаш тоаяра къахьаша. Къайна оборудоване дІа а йоаккхаь цун метта керда ир оттаяра, йоаш йола продукци кІеангагІа хилийтара реконструкци а еш модернизаци ергьа товарно-бедала боахама. Цунна цхьана цІийъергье фени бассейнаш, лаьтта кІеангагІа хургьа дІабода къахьегам, дикагІа пайда баргболча тайпара дІа-юха цийсьаь хургьа технологически гІоана йолеи объекташ, тІаьхьажамеи управлени ира хІанзара системаш хьоергьа. Грознерча мехкдаьтта чакхдоахача промышленноста боккъоша реконструкци модернизаци ира тоаре хуьйдергьа арахеца продукци дукхаа а дикагІа хилийта, технико-экономически хьоахаьаш тоаде, ухх вай мехкарча а доагоа арахьарча а дикагІйолча мехкдаьтта [illegible] кхочаде.

Цунна кхьоа керда дегІаянргдо цкарна тоаре дала [illegible] доахьоаш а, мехкдаьттахимически, энергетически, гІишлой продуктра, транспорта [illegible], иштта кхьидерш.

Грознерча мехкдаьтта чакхдоахача заводашка арахеца [illegible] болх Гупериисе [illegible] [illegible] техически научни арахецара йоахха лоаллаяс.

Мехкдаьтта продукташ дІоашийтар тоадара, керта дІаяоаргдоаллара, уж потребителашка дукхагІа дІакхоачаргйола гІулакх віантІехьдоаккхара дешарьа Грозный — Ростов яха нефтепродуктопровод. Цо балхаш дикка доакха тоалургда Къилбаседа Кавказе районаш боахамашка дизельни доагоре ІалашъеІа.

Ухх [illegible] планаш дика чакхъяхаро тоаре хулийтаргьа Нохч - ГІалгІайчен мехкдаьтта чакхдоахачеи мехкдаьтта химически промышленностеи цхьоалх цхьа гІо дІахьажабенна. Цу дашкье хьаьара віакъалакхаргІо тха института проектировщикаша ГрозНИИ Іалмахоша. КПСС XXIV съездо белгалъяьна боккхий планаш кхоачашъеча дикка даьъаломаргда цар вежараш йолча республикай Іалмахоша, специалистоша, творчески хьа а хьегаш.

С. МАКАРЬЕВ,
«Гипрогрознефть» института директор.

КОА ТІАРЧА ОАЛХАЗАРАШТА ПАЙДАНЕ БА ХЬОНК

Хьайбеши коа тІара оалхазараши ухашІеши дукхагІа продукт лурш хуьга, эгара хьалха, дуаш дола доатъар дегІах латеш хилярах тийша да, хІаьта из а иштта вий эргІанна доакъараш массе пайдара биологически хІамаш йоахкаш хиларца лухаьаенне хул. Цетара хьадоагІеш да мехка тайп-тайпарча оснашта рационаш а витаминашши биологически дикагІа йолча кхьыча веществашца уж тоергІйоа эффективни способаш а кийчъяяза ерг ца хилар.

Биологически чІоагІйоа веществаш хьайбай продуктивность лаккъара новкъостал ду, лазарех йораду уж, ха йіаькъе цар, цу тайппара хІама промышленни кьасане доаккхи коа тІара оалхазараш кхедара экономически пьоххемащ тоа а даш.

Дукха хе я тохкамхой кІомача баьцадаарашта, къаьстта а кофа, саьмарсаьхка, хьонка тІайийдра, дегІа пайданеи лазарашта духьале баьцаш уж хилярах тарра.

Цу баьцадаарех дукхагІа гучадьйлар уж дарбанеи лазарашта дуьхьалъотташи хилар да. Уж баьцадаарши биологически пайдане хиларах хьайбайи коа тІарча оалхазарийи продуктивность лакхъяра гІойленагІа хиларах тарра рационашта юкъеахийтара. Къахьехьа литература тІа кІантвалца хьа кІезига дийцад. Цхьаберьда, кхьиметтел кІезига мара йоацача даккхе а хов вайна хьайбайи коа тІарча оалхазарийи рационашта юкъе уж баьцадаараш дахьар хІана а тІаькагІа а пайдане хургдоаьта.

ХІанз Іалмахой цу йоккха прогресс хиннаве а, хьашт дола тайпа хІанзара химически препараташ хьаьаьде е, биологически пайданегІа йола веществаш духьале хьасташ хІанз ухх саьхьата лакъе гаьна да.

Хоза а хеташ белгалдоаккха дог доагІа, кІомача баьцадаарий фитонцидии е антипатически свойствах пайда эцара идея эгара хьалха вай мехка хьахиина хилар.

1928 шера советски Іалмахочо Токин Борис Петровича кІомача баьцадараш фитонцидни активность йолаш хилар хьахьекхачул тІехьагІа гучадьлар, антибиотически веществаш йоахкаша биологически низ болаши уж хилар.

Бинь кхача дика ахьара аьттув боаккхаши микробашта дукхьалара веществаш йоахкаши йола кІома баьцадараш Іомадари хьайбайи коа тІарча оалхазарийи рационашта уж юкъеахийтари практически лоархІаме да.

Эрий тІиновлача дуаккача пайданеча баьцашта юкъе хьонк цу гІулакха эгара дикагІа ба. ЧІоагІа баьрка из тІабоалаш моттигаш а Советски Союза территоре тІа, къаьстта дукха ба из Къилбаседа Кавказа хьунашка. Из дикагІа кхи а гуш да Нохч-ГІалгІайчен хьалашка рационаш витаминашцех кхача биологически пайданеча веществашцех а къа болча хана Іай-бІаьстан юкъе (январь — апрель). из гулбеш кийчбен боалуш хиларах а. Из за я мехка а хьайбаштa а витаминаш ца тоъар.

Цудухьа хетадеш ха, хьонк болаш болча ильабераша — Нохч-ГІалгІайчен коа тІара оалхазараш лелаераша хьонка механически кІиргехи котама кІоригашта тессеча доакъарий рационa юкъе пайда эцаш хилар.

Вай тохкамхошта гучадьнимад, хьонках 12—14 процент сегьа веществаш йоахкаш хилар. Кхачанна пайдана кІемаш дукха я цу баьцадаарна: 3,19 процент тІуна протеин; 7,49 процент БЭВ; 1,2 мг.кг каротин; 280 мг. кг. аскорбиновн кислота; 960 мг. кг. фосфор; 430 мг. кг кальций.

Хьонках дукха доалл аьцц, магнит, кІезиг-дукха марганеци цІастех.

Гучадьнимад, йІаьхачча хана (45 дийнахь а кхы дукхагІа а) котамаш кхаьбача карнгара лазар дайдеш хилар. Цхьа Гельминтоовоскопически тохкамаша а хІаьта иштта хьаттІи а яь хьехачул тІехьагІа, хьокхаьаьача Гельминтологически даннеша, а хьахьехар, опыта чуоттаьча котамашта аскарида яха лазар опыт дІайолаеча юкъе 62,5 процент кхиначa метта, из чакхйоллаш 10 процент мерa диса ца хилар.

Опытех хьекхиндарна дог тедир, хьонках дахкача хІоо лазараш хьадеш йола микробаш йоаш хилярах. Цу тайппара, доача тохкамех гучадьккхарша йиш хулийт хьонк лазарашта кІоагІа дуьхьалъотташ хилар белгалдаккха. Во дац, дуьхача лазарашта дуьхьалъотташ болча хьонло организмана воча оагІорадьера Іоттьлам ца беш хилар.

6 процент хьонк доакъарий рационе юкъе а ухийташ опыта кхаьбача котама кІорнгех гучадьйнад цо кхерамe-фагоцитори реакци тІоаьяь хилар, 6—12 процент доагІачул тІех а доалаш, пудухьа цо хьахьокх организма естественни бокъхагІа хиниа хилар. Гуноh, цудухьа хила дезаш да, опыта чуоттаьча кІоригаш группашка кІоригаш кІезигагІаш (1,7—6,7 процент) контроле дукхагІеш (6—12 процент) йоаш хилар.

Тха тохкамхоша чІоагІа уйла тІаьхкийтай кІоригаш аьхни а Іай а хьалкхеча хена ондаюллийтара хьонко чІоагІа новкъостал деш хилар.

Белгалдаьккхад, шера керте мичча хана 5 денгара 90 дента кхаччалца ха аьнкача кІоригашта хьонк хьнйкхеча цо уж ваьха сенна ондайовхаш хилар. Из дьаьлохх, опыт ца ечарца кийсйнча царна 8—25 процент дукхагІа дуьд тІадетталуш хиларo. КІоригашта дуьд эггара дукхагІа тІадеттадешад 40 ди даьнча денз 90 денга кхаччалца йолча юкъагІа уж кхоабеча хана.

Іилма - боахама опытий даннеш, производственни хьалашка теккай. Цунах къахинарша йиш хулийт хьонк рационa юкъебахьаро кІоригаш ондаювлийтарах ца йойтарах новкъостал деш хилар.

Тха опыташка аьхки а Іай а — мичча хана кІоригаш кхееча хана хьонк рационa юкъеахийтарах кертторча рационацара доакъараш кходара а боккха пайда боалаш хилар. Масала, декъа долаш заьча 0,5 процентагара 6 процентІга кхаччалца болча боараме хьонк юкъеахийтача группашка кІоригашта тІадеттaлуча дуьхех 1 килограммана лоархІаш дІадукийта доакъараш 4—16 процент кІезигденнад. Цо йиш хилийтай кІоригашта 1 центнер дуьд тІакхетийтарга боьда мах опытни группашка, контрольничарца кийсйнча, 2,3—9,5 процент лохбе. Хоаш да, кІомача баьцадаараш массе оагІорахьара гІойле еш хилар: даарцара чам совбоаккх, кхача Іохьийта ферменташ дукхагІа хьахьою, цар кхача ахьара ира чІоагІбу, доакъарах йоахка хІамаш эррнгаш а дегІах дІалатийтара новкъостал ду.

Цу тайппара, хьонко новкъостал ду кІоригаш сихагІа ондаяхара ца йойтарах даь ца Іеш, дІадодар кІоагагІа а долаш дуьд дукхагІа тІадеттадалийтара а.

Экспериментальни производственни хьалашка даьча тохкамий итогаш ларде а лаьца, вайга йиш я хьонках дуц малчех, электромясорубкаца е паста кийчберга хьачул тІехьагІа, ухх боараме тела из котабе: 5 денгара 20 денга кхаччалца ха аьнкача кІоригашта, декъача концентрированни доакъарий дозалца ийсдеш — 0,5 процент, 60 денга кхаччалца ха аьнкарашта — 3—3 процент; 90 денга кхаччалца ха аьнкарашта — 6 процент, хІаьта ондаьнимача котама денней бийсаннеи оттаьча рационaцa 5—10 грамм.

Нохч-ГІалгІай республикерча коа тІара оалхазараш лелаеча доккхача боахамаша бІаьстан юкъе кІоригашта телача рационa юкъе шерра пайда эц хьонках.

М. САГОВ,
Нохч - ГІалгІай ветеринарни станце зоогигиена отдела заведующи, ветеринарни Іилмай кандидат.

Турпала цІерагІча установке

В. И. Ленина цІерагІча Грознески мехкдаьтта чакхдоахача завода № 3—4 болча установка Советски Союза Турпала Денин Никовая цІи лелаш. Заводе эггара хьалхарчарца таланца кхочашдир цо ийслагІча пятилетка хьалхарча шера тІанйца хиина социалистически декхараш чакхьалкхен планаш. Пхеззе вийна цунна завода карара кара тана ЦІа байракх ехчан соагІ цаш.

Ухх шера ишц а доакхагІа вaцалистически декхараш тІеийцад цІи хеача № 3 — 4 болча установка технологаша. Шоай декхар кхоачашду борт болча вайлентина. Цунна дола тешал да шаш бетте эзалон технологически режим хьалха телланца кхоачаьбаь.

СССР хьаяь 50 шу дизара кийча ерах бола КПСС ЦК Союза чІоагІа рольза болаш тІанйца технологаши къахьегам ваакто эйттаб. Цунна гІулакхашца белгалъяьнний йоккхагІйанча операторий В. Ф. Никанова, А. И. Мульцадина, Г. Д. Сеныx, В. М. Рябова сиан.

Оцара къахьега віантІехьдеш установка технологий. Технологически режим нийса а лелош оборудовани биза пайда ийбеш керда резерваш гучйоах цар. Баьхьа керттера дар производственни болх кхетамах деш віантІехьбаьвкхар да. ХІанта цу декхча гІуларший хьалхе коммунистш а я.

СУРТА ТІА: машинист № 3—4 болча установка парторгруппорг В. Т. Денцов, оператор коммунист А. Т. Глушкова шегІоэгча партийни собранига кийчъеш ба.

Л. СОЛОДОВНИКОВА.
Автора текстн сурта.

ШОАЙ БАЛХА ЮКЪЕХЬО

КЛАПАНАШ ЦІЕНЪЮ СТЕНД

Творчески дика къахьега Іемача Карабулакски газ чакхйоахача завода рационализаторашк лаьрхІа стенд віантагІъвллай. Оборудоване предохранительни клапанашта опрессовка а еш болх нийсагІа байт цу стенде. Солярови даьттаца болх беш болча 200 атмосфер кхьа болча насосана оборудоване массе йайтарча предохранительни клапанашта, боккха кхе тІалаттача вентилашта опрессовка е йиш хулийт цу балха-дикача стенде. Кийчъонн агтеш дукххача хана ца телхаш болх беш болча цу стендах кхьчар а пайда эца чегарбь.

КОМПРЕССОР СЕЦАЮ СХЕМА

ЙІаьхий творчески фантази йолча Вознесенски газ чакхйоахача завода новаторaша компрессораш кхьсецаю схема віантагІъвллай. Из схема балха юкъейоалларо хилийтара компессовн чуІорг боппа віантІехьдаьккхад. Из балхьан дола кoмпpессoраша хикагІа болх бу, кхерамзеи техника тоаенний.

НАСОСИЙ ВАЛЕХ ПАЙДА ЭЦАР

В. Анисимова цІерагІча Новогрознески мехкдаьтта чакхдоахача завода рационализаторашца цхьа болх баь тІеятъешна центробежни насосий валеш кхаметтаоттае могадьд. Из дара эшаргца боарамга кхаччалц нейкаш хьокх, цул тІехьагІа цІийть етулка валах дІа а хетте йоаллаш хьокх. Из кердадар балха юкъедоаддаро мадара ишнг аша хтоайт, балха хіа віантагІа йоалайт. Шера цхх бола пайда 5666 сом да.

И. МАНТАН,
Нохч-ГІалгІай Іилма - техническими информаце производстве ЦІиаэ инженер.

«ЛАЬТТА» А «БОРТ» А

«ЛУНА-20» ЯХАЧА СТАНЦЕ НИЙЪ БЕЛГА ІАЛАШДАРА ДАЬКЪЕРЧА ЛАЬТТАН ТІАРЧА СРЕДСТВАЙ ЛОАРХІАМ

Кхоачаш цаІа али шу даьннадах «Луна-16» яхача автоматически станце Ветта грунта образецаш Лаьттан тІа кхоачаьтa ханa деня. Юкхера я, Советски Союза территоре тІа Іоссай хІанз Ветта форда районера а из эцаш, материкови районера йица керда образецаш шийца йолаш йола «Луна-20» яхача автоматически станце юкъайоагІа аппарат.

Іилмахой - селенологий доалахьара лоархІамегІеи геттара пайданеи инструмент а хиниа дІаэттай хІанз Ветта тІа ухийта автоматически станцеш. Царел автоматически станцеш оале а цар нийъ толаме чакхбалга Іалашду царна тІадиттача автоматически системипа даь ца Іеш, вaкa управлени еш йолча лаьттан тІарча средстваца а («Лаьтта»).

Станце лаькъа мел «кулгалдуьургда», цунна тІадалла декхар кхоачашдеча мел «новкъостал» дулургда, станце тІарча системий балха мел корректировани юлургьа лаьттан тІарча службашкай? «Лаьттанга» малагІа дакъа кхоач «бортага» малагІа дакъа кхоач? Эггара дукхагІа цуна духтІаваргва, нагахьа санна «Луна-20» яхача станце лаьмъага этапа тІехьа этап йолаш хьожа.

Хьалхара этап—гІаттаи шелийча геоцентрически орбита тІа [illegible]. Лаьттан тІарча службай декхар — автоматически станце тІейда ракета-носитель [illegible], [illegible], лаьрхІача хеша [illegible] хийтар. Ветта тІарча белгалъяьнда районе станца Іоахьяга Іалашдера болхьаш белгальеча минотe гІаттийта еза ца. Из минот белгалъяра хиllaьа ергйоаца кийсал къаьента чІоагІа ца дукхаьа гергадоалара траектори тІара Ветта тІа Іохадеча «Луноход-1», «Луна-18» яхача станцешта. «Кердача поахалех» йола станцеш — «Луна-16», «Луна-17», «Луна-20» — Іохуш корректировани е йиш йолча селеноцентрически орбита тІара. Из балхьа долаш Лаьттан тІара гІотта минот ухаза еза чІоагІа кийсйий оттаиш, хІаьта а, гІоттаяра оттаьь ха («кийсахьйола кор» аьле цІа йоаккхаа) дІаьахьала йиш йолаш аІалла ч.

Шолгаа этап — станце юкъерча геоцентрически орбита тІара Веттагахьа йодача траекторе тІа чекхахар. Цу этапе «Лаьтта» юкъе гІортад. Ракета-носителa тІехьерча дегІаца цхьаьна геоцентрически орбите гІолла кхест станца. Орбита тІара Веттагахьа йодача траекторе тІа яккхара хилиниа ергйоаца сухал тІатохар духьа станцега кхам бу станце тІарча программно - хана йолча устройства командагІа болх бе йолалучa тІехьарча лагІа двигатело.

Двигатель болх бе йолайолийташ йола минот а цо болх беш йоаккхаргйола ка а из гІаттале белгалъю, тІаккха программно-хана йолча устройства «секкетама» блока чу йоагІаш йола устанкаш оттаю. Устанкаш оал станца тІорча системаша шоашка хьакхаьтача цу саьхьате кхоачий из а еш, белгалаярча миноте, массехи саьхьат даьннaчул, хІаьта цхьанцадолча хьалашка кхьиметтел дин бийсен даьннaчу а, «секкетама» блока чу командаш дІачуоттаьяучул тІехьагІа кхоачашъеш йолча командех. ГІатталe Лаьтта е гІетта йодача хана чуоттаю устанкаш. Нийтахьа санна хьалаш хуьолдйолча, устанкаш [illegible], а, оалаш из [illegible], [illegible], йиш я, тІаккха, хуьладеннача хьалашка хьежжа, керда устанкаш чуоттаю. ГІеттача тІехьагІа орбита дІахоча станца, Ветта тІерен тІа еш йола операцеш йолаш, «Луна-20» станцеца еш йола управлени лаьттан тІарча ю станце тІарча программно-хана йолча устройства «секкетама» блоке устанкаш [illegible]. Белгалъяра ха [illegible] тІехьагІа устанкаш [illegible] [illegible], вешта аьлча цар [illegible] тайпара [illegible] автоматически станца.

ДІахо Веттага хьача [illegible], траекториа корреки яй. Космически техника хІанзарча [illegible] нагахьа віантІехьаьлла Ветта тІа ухийташ планеташта [illegible] аппараташ цу саьхьате [illegible] лаьрхІача траектори тІа [illegible]. Цудухьа кхьхха оттачий траекториа корреки ира тоад. Космически лаьнгаш де доладела доал траекториа корреки лаьц автономни корреки, вешта аьлча лаьттан тІара службаш юкъе ца гІорташ. Юхаш — яр «Марс-2», «Марс-3» яхача советски автоматически станцешта из автономни корреки я. Вола еррігоча Ветта тІа ухийтачеи планешта юкъе дежачеи, СССР-а сашка, иштта США а тьадьча, автоматически станцеша корреки яй «Лаьтто» кийчъяьча устанкашца хьежжа.

Цу гІулакха шерра юкъара кхо белгалйоалаш эцар «Луна-20» яха станца а. Лаьттан тІарча командно-бустамий комплекса средствашца траектори бустамаш даьхкад, станце лаькъа боккъоша йола траектори белгалъеш, из лаьрхІа ткоиначуна нийсъяь. станце тІарча двигателa лостами корреки ира эшача импульсех йоаккхала белгалъяьй.

Командно - бустама комплексо шийна чулоаш еш боалаш йола станцей е, цхьаькха тайпаса кырaдаш ца аллаха, шийна болча радиотехнически средствашца кийчъаь лаьттан тІара бустамий пунктара. Цу комплекса шийна чулоаш кердагІча советски вычислительни техникаца кийчъаь координационно - вычислительни центр а. Корреки ира эшача импульсa лостама йоаккхала лаьрхІа кийчъяь тІехьагІа, зем болхаш йолча лаьттан тІарча станцеша сигалйодача станцега хьалху корреки еш йола двигатель «хьаоттадергйолаш» (сигал белгалъярча оагІорахьа ергаь из хургйолаш) а дІа юхьа е [illegible] станци юххерхагІа отталоа йола устанкаш а хІаьта иштта цу двигатела болх дІайоладера [illegible] жимоташ белгалъеш йола устанкаш а.

Корреки яьча тІехьагІа «Лаьтто» лакъ а траектори бустамаш жоаз, хІаьта, нагахьа санна траектори лаьрхІачоа тоъал гоага ца дуле, шоллагІа корреки я. Хоаш ма дарра, «Луна-20» станцега гІетта йодача хана, «Луна-16» станце гІетта йодача хана а санна, цхьа корреки кхоачашйолаш хилар.

ГІетта йодаца хана хьача Веттага траекторе тІа а дІадоржа станцеша а «Лаьтта» телеметри данашагІа, зем боах станце тІарча системаш малагІча хьал тІа я а цар болх мешта бу а хьожаш, дІаьта, нагахьа санна лаьрхІача параметрашта тІера галъяьнна хуле, «Лаьтта» юкъегІорт, гІулакх лертІадаьнна а гІертаи. Юкъегорта гІортар мала йиш я станце тІарча оборудоване балха режимаш хуьйцаре, станце тІарча устройствашн болх бе йолаьлийта а е юхеш командаш телерча, резервни системашта дІатІаяккхарца, нагахьа санна автоматически хуьлаш ца даце. Цу хана указа нийса эварши устанкашн а йоацаш станцега хьал ма кхаьчинне а, оалаш ма дарра, етоъал йолча хана чуьх кхоачашъеш йола массала командаш а. «Луна-20» яхача станце лаькъагІа лаьрхІа хиниача параметраш тІара галъялар зеуш хІама ца хиннадац, цудухьа станцека цу тайпара командаш тела а ца йийзаш.

Вож этап — Веттага хьача лаькъа траекторе тІара юкхьеницарча гоинахьарча селеноцентрически орбита тІа ялар. ДІатІайоалача трасса аьча корреки Іалашдо Ветта юххерча пространстве шийна белгалъяьча, тормоза тоьийта двигатель болх бе йолаьлийта езача моттиге станци тІайоагІаргa. Двигатель «хьайттаяра» станци юххьоваьелта, из болх бе йолайолийтаргеи юхасоцаелгеи Лаьттан тІара чуоттаьчеи траектори бустамий ларде тІа лаьрхІачеи устанкашна хьежжа даьт.

Иааааваь декъа кхоачашдеш хиннад «Лаьтта» селеноцентрически орбитана корреки Іалашьеча хена. Из корреки эш периселеналий дукха соагІа - эрашагІа йолаш 20 километр лакха а йолаш станце эллиптически орбита тІа яккхара, хІаьта периселени Іохаро лаьрхІача районе нийса тІа яллача метта а. Цо Іаланиду Ветта тІа Іохара тІехьагІа тормоз тоъара лаьттув болашагІа дола хьал. Белгалдолаш хІама да, «Луна-16» селеноцентрически орбитана шозза корреки яьча метта, «Луна-20» станцена селеноцентрически орбитана цхьа корреки цаьа е йийза ца хилар.

Цул тІехьагІа дІайолалеар вешта этапа бехкежамегІа йола этап — Ветта тІа Іокар. «Лаьтто» лаьрхІай автоматически цхьа болх бе йолайолийта минот, цул тІехьагІа йоагІаш йола устанка хьалъеннай станцега. Іохалучеи Іоиссачеи участкашна болх беш хинай управлени автономни системаш. «Лаьтта» юкъегІорталга хила йиш йоацаш, селлара сиха цхьанноа тІехьа шоллагІа болх бе чакхъаьккхар сеиаха.

Цхьабакъда, дІахора этап — грунт хьайоаккхалга — рессиига а Лаьттан тІара тела чамолагІа чакхъяьккхай, хІаьта Лаьттан тІарча операторша телеметрою «ладийгІа» ца Іеш, космически телевидение системе гІолла уж хийжаб грунт йоаккхача устройство бена балхага. ХьатІалаьна сурташ дІагойтад станце тІа оттаьча телефонометраца.

Юххера а — Ветта тІара гІаттар. Указа «Лаьтто» кхоачашдолаш лакха декхар сенла латтар эьча, из латтар Ветта тІа станце Іохоргйолча моттига координаташ сеттара нийса белгалъярах. Цул дарда тІа лаьрхІа до Ветта тІара гІоттаргйола минот. Цо Іалашдаьд Советски Союза территоре тІа белгалъяьча районе аппарат дІакхоачаелга. ЮхайоагІача траекторена корреки е лаьрхІа яцар.

«Бурт — Лаьтта» трассагІа нийсйоагІача аппарато нийъ бена из «Лаьттан» декхар сенла латтар эьча, из латтар, Лаьттан тІа Іохоргйола моттиг тар из нийсагІа белгалъяра из командно-бустамий комплекса болх эттача баллаьра дукхa траекторе дика нийсъеш делаярах.

Юхайоаллеш йола аппарат Лаьттан атмосфере чу кхаьг, атмосфере Іохохьаляо, парашютана Іохоаяр станце тІарча устройствашa тейнача командегІа автоматически даьд. Цу этапе, Ветта тІа Іохоча этапе я санна, юха а еррадей сухаьло Лаьттан тІарча средствашта юкъегІортаьга эшаш ца хийтадий.

ТІехьара операци — Лаьттан тІара аппарат хьалдоаь. Укхаь, кхетадеш из дара, керттера дакъа кхоач «Лаьттанга» — станце тІарча пеленгационни радиопередатчикий сигналегІа аппарат дохарабоагІача лазара служба вертолеташа.

Иштта хьадона тарбаш чакхйоалаь «Луна-20» станце тІарча автоматически системай Лаьттан тІарча средствашта боалх. Цар тІа нийса бустамаш нийса лехттабоаш Іалашдьд Іилмахошта мах баь вархоаде беза бола Изобилия Форда кхьабаседа - малхбоалехьача йістацарча таквела йодача Ветта материкови районерча Ветта породай образецей мухь.

Юрий МАРИНИН,
АПИ Іилман комментатор.

МАЛАВ ДЕША ВОАГIАР?

ЛОАМАШКА IА. С. Темиргаева фотоэтюд.

Исадаlгlча пятилетка шерашка халкъа бозхама дерригача доакъошта 53 эзар лакха квалифицированни йолу специалист кийчбе декхар тlедиллина вай республикин профессионально-технически училищашка кхочушбан. Нагахь санна Грозненски химкомбинатан профессионально-технически болхлоех 60 процент бараш, хlаьта мехкдаьтта чакхдоахачу заводашкарчарех 80 процент бараш профтехучилищаш яьхна нах болу ткъа хlинца кхоачам ба училищал болхлошта хьалхашка латтар мел доккха бехктокхаме декхар ду. Цхьаболу гlулакх доладаш даьц специалисташ кийчбаран план кхочушйан ларах. Цуна ницкъа ларlа дезаш ду профтехучилищашка дийша баьхна производстве болуш хила йезачу мехкарийн цо шайн специальностех йола знанеш кlоарга хилар, шаьш керрайнна гlулакх дукха дезаш уж хилар. Долче, кьожаргда вай из гlулакх № 5 йолчу профессионально-технически училище минита оттадаьд.

Ленинградерча «Электросила» яхача завода болхлошна дlадоладьна кердача гlулакхана сакъордаделар училищан директорш. Сенах латтар ца? Из латтар профессионально-технически училищай дешархошта базови предприятий болхлоша шефски новкъостал дарах. Болхлоша-наставникаша уха а ухаш новкъостал дора дешара тlехьабусараш, харцахьа леларш нийсача новкъа бахара, хlаьта геттара харцахьбаьнарашца кхетама болх бара цар дайн-наной а оьрцагlбоахар болхлоша.

Цул совгlа новкъостал дора караийнца говзал дешархоша эзалургйолаш болу йишташхьашкар а. Шоай училище а цу тайпара гlулакх юкъедоахадо — дахкlар вай юцача училища кулгалхоша. Дукха ха яхаш цу хана дець. Цхьабакъда цох бокха кийда баьннаб. Юххьанца дирекце дийхар № 7 йолча Ленина орден лелаечча треста специализированни монтажни управление базови предприяте кулгалхошкара шоашта гlо дарах. Раьза хиина тlайттар цар училищан дешархошта шефски гlо-новкъостал дела.

Цхьа масал доаладергда вай. Училище дикагlчарех лоархlаш бацар Давыденко, Чаплыгин, Кравченко, цхьацабола кхыбараш. Болх дика бацар, дешар а тесса леладора. Цхьабакъда Щечь байракха орден лелаеш вола Бабоченко Дмитрий Яковлевич уж дешаш болча группа аха ваьлча оргадала доладелар цар доаар. Фуд нов. Бабоченкос лер?

Училище ше массаза за хьожар из дешара тlехьабусарий оценкашка. Цул тlехьагlа бригада ергlанарча собране дувца оттадора пар дош. Царга шоашка дуццийтар шоай дешара гlулакхах, экзаменашта кийчо ярах, занятеш чаккхъьянначул тlехьагlа муцъача хана кхоачандеча гlулакхех, балха тlарча гlулакхех. Шоаех шоаш дувца дезача кагирхошта эхь хетар шоай гlулакхех. Цхьабакъда цхьацабола дешарной тlаккха а шоай лертlара бевлацар. Цу тайпарча дешархой дашица-доашош на бузам оттабу тlаккха Дмитрий Яковлевича. Цул тlехьагlа тоа а лун оргаш йоаллу кагирхой поведени. Кхыча тайпара хулийта а дац. Хlана аьлча хьехархой базови предприятей болхлой, дешархой дай-наной, комсомольски организацие членаш оарцагlбаьлча кхыча тайпара хулийта а дацар.

Кlезига бац вай юцача училища — профессионально-технически училища дешархой вахаре дакъа лоацаш бола, Дмитрий Яковлевич санна бола болхлой. Цу тайпара бола, эшшача хана училища дешархой вахаре дакъа лоацаш вола бlаь гаргга болхло ва базови предприятие. Царех хlараннар ши-шийн тайпара сакъердаме ва. Уж ба къехьегаме хьалха латтараш, тайп-тайпарча тlемашка дакъа лаьца даваларш, кхетта кх. дl.

Хlанз училища кулгалхошта а, базови предприятей болхлошта а цхьатарра дагадоалар фуд аьлча, из да училище дешабоагlаш бола кагирхой шоашта дагадоххарал баькха мах ца хилар. Хlана аьлча училищана бе-башха дац шоаш кийчбераш малашб. Цудухьа училище дешабоагlаш бола кагирхой хьалхе в шиъ-ди державча профессе уйла а яь, из еза а ешна бола кагирхой хилийтара бокха теркам тlабохийт хьехархоша а, кулгалхоша а.

Хьехархоша бокха бувзам лоттабу школашца. Базови предприятешкарча болхлоша вlаштlаьдоах училища хьехархоша школай дешархошта профессиональни лостам лугlа. Моллагlча а трибунах, моллагlча а аудиторех лайда оц подшефни йолча №№ 41, 48, 32 йолча школашкарча дешархошта керда-кердача профессех йола информаци яра. Дешархой а, цар дай-наной а дlакхетабу хьехархоша, профессионально-технически дешар лакхера образовани эцара новкъа ца хиларах. Бокхъалдар аьлча лакхера образовани эцара новкъостал ду цо.

Ма аллара, бокхача лоархlаме дош да дешархошта профессиональни лостам балар. Цхьабакъда из декхар кхоачаш эна кхочушбац дукхьал училища хьехархой. Цу гlулакха оарцагlбала беза училищай комсомольцаш, ВЛКСМ райкомех, горкомех комитеташ. Пар дукхагlа йоакхо еза профтехучилищашта комплектаци дикагlа яра. Пар а гlулакх да школашка дешаш дола бераш профессионально-технически училищаех цабоашаш мостара ца бувлийтар, хlанзара профессионально-технически училищаш школацех оргаш ца хилар дlахайтар.

Вай республика промышленносте, юртбоахаме геттара дукха ба профессионально-технически училищаш чакхъяьхачул тlехьагlа болх беш бола къахьегамхой. Царна юкъе дукха ба производстве хьалха латтараш. Геттара бакъахьа хургда профтехучилищашка деша боагlа кагирхой дукхагlа хилийтара, уж школай дешархой болча дукхагlа ахар.

Укх шера деиз хlара шера итт-итт эзар выпускник кийчбе декхар тlадийцад вай республика профтехучилищашка. Из декхар кхоачашдара тlа-тlа кердагlа, эффективнегlа дола наькъаш лехаш болх бе беза училищай хьехархошех кулгалхошех, комсомольски организацешех.

М. РАШИДОВ.

ХЬАЛХАРЧА МУГIАРАШКА

Йоккха йоагlача трамвая управлене болх бечарех дукхагlбараш кхайнах ба. Ялх бlаь гаргга кхалсаг я укхаза трамвая водителаш, ревизораш, кондуктораш болаш къахьегаш. Коллективе сий деш ба трамвая водителаш Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета депутат йола Л. Осмоловская, пачхьалкхен эгтара дезагlа долча совгlата — В. И. Ленина ордена кавалер Л. Головченко, Къахьегама Щечь Байракха орден лелаю П. Мишуровская, «Знак почета» орден енна электромонтер А. Ильина, «За трудовую доблесть» яхача медала яа йола наькъа болхло И. Испева.

Наькъа тlа цхьакхья хьовзаш ца хулийташ 100 эзар километр трамвайца никъ баьча 66 водителкхалсага IV степенех эварк ца еш 200—300 эзар километр трамвайца никъ баьча 12 водителкхалсага III, II степенех наькха тlа йоахкаю значокаш енай. Аттa дац цу тайпара значок яккха, хlана аьлча 100 эзар километр никъ бара кхаь шера лехка еза трамвай.

Трамвая управлене дикагlа бола водителаш лоархlаш ба кхалнах Л. Головченко, А. Калганова, Т. Ермакова, П. Мишуровская, З. Пропькина, Т. Белозерова, П. Письменная, А. Рудакова.

«СССР хьаь 50 шу дизара кийчо ярах» бола КПСС ЦК Соцем байзачул тlехьагlа кхы а дикагlа болх бу трамвайни водителаша, кхалнаша. Иштта хьаьнала къахьегама совгlаташца дезде лаьрхlад цар из деза цlей а Грозненски трамвае 40 шу дуза ди а.

А. ШИЛОВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ТКЪОАЛАГIЧА БIАЬШЕРЕН ВАНДАЛАШ

Американски авиаце къиза бомбаш еттарехи пномпенски а сайгонски а эскараша цхьана тlом барахи шира камбоджийски комплекс — памятник Ангкор дохадера кхерам тlадатташ хилар бакъдеш дола харцде йиш йоаца тешалаш хьачуленнад. Индокитае американски империализмо деш дола зуламаш тохкаш йолча дуней халкъашта юкъерча комиссе. Цунах лаьца дувц Индокитая халкъий культура исторически памятникаш дохадеш хилара дукьал яраьккхача Вьетнама Демократически Республике кхыча мехкашцарча гlулакхий Министерства хаялене тlа.

«Юнайтед Стейтс ньюс энд уорлд рипорт» яхача журнало бена хоамаца, американски агрессорашта ялх шера Индокитайски ах гlайрен мехкашка Вlашагlкхийттача Штатий авиаце ялх миллион совгlа бомбаш чукдайсай, вешта аьлча дуней шоллагlа тlом лаьттача шерашка кхейсарел кхоза дукхагlа.

«Бошгаша», «Фантомаша», «Скайхокаша», «Тандерчифаша» бомбаш етт тlемa объекташта йийтта а ца lеш. Шира индокитайски лаьтта бомбаш йийттай, етта а етт, летчикаш мехкхара, квадратий хьисапе. Вешта аьлча, бомбаш еттачара долла хlама хlалакду — нах баяа лучиташ, кхаш, флора, фауна, бlаьшерашка Вьетнама, Лаоса, Камбоджа халкъаша хьаь истори къайлах релихеш.

Ангкор хиина lаь укхаза. Цунах ларlа а йоагlаш лоархl Азе халкъий антични культура символ, европейцашта шира Греци Римех памятникаш санна а из. Ангкор храмаш дьяьй шира Кхмерска пачхьалкхе товенначу хина 9—13 бlаьшерашка. Дукха ха йоацаш а тlехьа тайп-тайпарча замай архитектура, религе, культура памятникаш довза укхаза ухар дерригача дунен тlара lилма экспедицеш. Эзараш бола туристаш боагlар Ангкоре.

Хlанз из деррига а дlадахад. Кхмерий шоазча лаьтта еш йола шийн агрессе масштабаш американски военщине шерьялчул тlехьагlа Ангкори кхидола Камбоджа деза исторически памятникаш дохадеш да.

Индокитая мехкашка къаьмара памятникаш американски авиаце бомбаш еттарах доахадаь lан. Къулбехьен Вьетнаме, Лаосе, Камбодже «машар оттабара» йолча сей доаьача программага хьежжа Вlашагlкхийттача Штатий, цар сателлитий наемникий эскараша лаьтта беча тlемо зулмане доходий хlалакду цу мехкий къамий рузкъаш. Тlом Ангкора районе баккхара хьакъехьарча планех дийцача «Нян зан» яхача ханойски газето яздора: «Ангкор хlалакъе лорхlаш США-я цар марионеткашех кхы дукхагlа тувчабоаккх дерригача дунена хьалхашка американски империализма варварски къизел чулоацам. Деррига мехкаш шоай лоlамех кортамукъех хилара хийна ца lеш ерригача шивилизаце а моастагlа я из». Масала, Къулбехьен Вьетнаме «машар оттабара» операцеш чакхйоахаш йохаь дlаьяьккхар Вьетнама шира столица Хэ ю шийн шира культура памятникашца. lилмахоша яхачох, Вlашагlкхийттача Штаташен цар сателлиташен интервенци лоаттаеча бархl шера Индокитая кхаь мехка хlалакдаьд е цхьадолча даькъе дохадаьд мах баь варгвоаца шира заман ши бlаь совгlа памятник.

Американски военщинас лелачеча гlулакхаша цlенхашта уйла яйт дуней дукхача мехкий lилмахошка. Шин бlаьнан доацаш дац гlулакхага моттиге хьожаргаснаши мах баь варгвоаца исторически памятникаш кlалхарлахара хьакъехьара рекомендацеш лургйолаши ЮНЕСКО Генеральни директора Камбодже цу дунен халкъашта юкъерча организаце лаьрхlе вола зикал вохийтар.

Американски агрессораш деш дола зуламаш дlадахар — иштта да дунен общественносто нийса хоагlаш дlадехар, из цlаькхе а хезар дукха ха йоацаш хиначa Индокитая халкъашта машар хиларан уж шоай лоlаме хиларан тlехьарча Дерригдунен ассамблее.

Ю. СТЕРЛИГОВ,
АПН комментатор.

МОАСТАГIАШТА ХIАМАШ ЕТТ

ХАНОЙ, 6 март. (ТАСС). Индокитая патриоташ моастагlчун позицешта еш йола низ бола атакаш партизанеки тlема тактикашца цхьана тар а еш, цlенхашта хlамаш етт американски марионеткий бlуна.

Къулбехьен Вьетнаман информационни агентства беча хоамагlа, кхевна 23 февраль да яхаш тхавоне НВСО бlухоша цlаьхха, моастагlчоа дага а доацаш, хlама тахай сайгонски марионеткий эскаре 9-ча дивизе 15-ча полка позицешта. Вайнах чоенаш яь 250 салта вальнна моастагlчех, тlом лаьттача дукха герз кlал а дуташ тlехьашка кхоссав из.

10 февралера 21 февралага кхаччалца къулбехьенвьетнамски патриотически низашна хаддиза атакаш яьй Биньдинь, Тхуатхиен, Митхо, Виньлонг яхача провинцешкарча моастагlчун позицешта, моастагlчун дийнача низан тохкаш дехха зенаш а деш.

Лаоски Камбоджий патриоташ толамаш доахаш хилара тоаш ду Нгоссан Патет Лао агентствам Кхмерски информационни агентствам дача хоамаша. Мехка къулбехьарча районашка тlом беш болча лаосски патриоташа 25 февралера 2 марта кхаччалца американски 3 вертолет чуйийтай.

Лаоса Ханнь — къулбехьен эскара бlухоша мехка къулбехьена февраль тlема юкъара вальнна 400 совгlа моастагlчун салте, хьо а дайнна, хlаандаьд лаьмига а дохха а 80 герз. Донгхана район дерригa а хlана яц вьша ар патриотий каранай.

Кампонгтхам яхача провинцийш тlом беш болча камбоджийски патриоташа 12 февралера 20 февралe кхаччалца лаоссхказа чlоагlа хlама тахай моастагlчун позицешта, цул 100 совгlа салте а вуш. Патриоташа юкъагlаьккхай цу провинце караташни операцеш ши даьча аьттахарча низ дай ерригa даьккхав.

АППАЛАЧАШКАРА ХАТАР

НЬЮ-ЙОРК, 6 март. (ТАСС). Аппалачски лаьмашта юкъера «Баффалакрик валли» яха атагlе lалабьмате доккхий кхашаш а хина дlаэттай. Кlира хьалхагlа горнацки 14 поселкана 10 метр совнал дола хий тlахьийддад: дагадаьа лай низ чlоагlа хиларах lоьккхай цу поселканта хий тlа ца хьедийта теха цайн ахи мильйlаьха суйт. Цlендаь дохадь дlадаьккхад цхьа эзари ах эзари совгlа цlа. Беррига бойбь нах — 103 саг. 80 сагах хиннар хlана а фул хоаш дац. Уж лохаш ба къаьнан гуарде салтий. Горнякашта тlабессача балана моттигера lаьдалаши «Баффале майнинг корпорейшн» яхача кlора компанен дайн сагота ца хилар бахьан доаш 4 эзар совгlа саг чуьбаха тхов — кlийле йоацаш висаь.

Хlаьта из хатар тlаоттара моттигера lаьдалаши кlора шахтий дайн бехке хиларах вlалла шеиа а оц. Тайп-тайпарча комиссей докладашех шахтерий дешашта йолча бирой заключенешен тешал ду 15 шу хьалхагlа елла хиина суйт тоьал мела гlирс а миччa хана йоха тарлуш а хиларга хилара.

Хlанз укх сахьата нах кlалхарбоала балхаш деш да атагlа хатара бехке бараша тайп-тайпара наькъаш лех бехктохкама кlалхарбовлар духьа.

ДРВ. Хьинар ца кходеш болх бу мехка эттара йоккхагlйолча Намдиньски текстильни комбината текстильщикаша. 13.000 совгlа саг ва укхаза болх беш, керттерча даькъе кхалнах.

СУРТА ТlА: комбината цхьан ткацки цехе. Хьалхашкахьа къона ткачиха Ле Тхи Ти.

В. Соболева сурт.
ТАСС фотохроника.

ХЬИНАРЕ БОЛХ БУ

Бахача наькха хьах тоадараш дlахо хакъа боахам дегlабоалабаран деш да партен правительстван мел деш дар.

— Партен правительстван решенеш йиза кхоачашьяр тхоай сийлен декхар лоархl оаха,— йоах «Чечингсельстрой» треста аьшка бетона конструкцей завода парторганизацие секретара О. И. Рудневас.

Нагахьа санна завода болхлой хьалхашка латтача бехктохкамеча декхарех ца лоархlабеш бусса, кхоачам хиллал продукци дlакхоачергьяц юрташкарча гlишлошъярашка. Тlаккха цунга хьежжа мара дlагlоргбац цар болх. Хlаьта из производственни заданеш кхоачацъеча lаткь.

Цхьабакъда, шоай бехка цхьанена а хьовзам хулийтаргболаш бац завода болхлой. Укх шера доккхий социалистически декхараш тlайийцад йоккха йоацача, цхьабакъда, тайп-тайпарча къаменех латтача барт болча коллективо. Шерра социалистически иэь а йоаржаь «Продукци — дукхагlеи дикагlеи» яхача девизагlа къахьегача цар дика кийоал балхах. Брак йоацаш продукци археца коллективна керттера декхар да. Хlаьта из из цlена кхоачаш а ду.

Шерра шера лакха къахьегама толамаш дахар традици е хиина дlаэттай заводе. Из традици ца толхадеш дlахо дахьара укх шера ерригa тоцнаш оарцагlьйхха кхы а осваргlа къахьета лоархl ЗЖВК болхлоша. Укх масала хьахьокх цар шоай дош миста кхбачашшу.

Дика къахьегаш чаккхъьйяр завода коллектива февраль бетта. Йоагlачул совгlа эзараш сомий маьха продукци ара а хецаш производственни задани 116 процент кхоачашйир цо. Иштта лакха толамаш даьхаа кийчача продукцин реализаци ечa а. Бетта план кхоачашъяр 116,4 процентага дlакхочаьй. Планагlа лаьрхlачул совгlа маьхахьккха продукци 15 эзар сома маьха а. Соахк укх хlаьнаца нийсача къахьегама оаслапле дика лакхьенкай. Завода масштабага, из йоккха йоацаш хиларга дилача бокха толам ба из.

Заводе йоккхагlа лоархlаш я аьшка бетона цех. Цу цеха арахецаш йола продукци ерригача заводе керттера лоархlаш я. Республика дукхача гlишлошъярашта дика йовзаш а цеха кийчъю хийра йола тховаш къуллен карнизнии плиташ, колоннаш, латташ — кормушкаш, свайш, маьра плиташ, кхьараш. Коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цlи лелаю берригача цеха болхлоех 35 процент гаргга бараша. Из еза цlи яьккхара лоаттабу кьовсам тlехь — тlехьагlа чlоагlлуш боагlа.

Кхоь формовщикий бригада я цехе. Царна кулгаллеш ба шоай болх дика бовза, опыта организаторски таланти йола Л. Рубенчик, С. Азиев, Д. Сагиев. Шоайла юкъе яьнна хьинаре къахьег бригада коллективаша. Цунга хьежжа лакха да бахха тlа доаха толамаш а. Хьалхара моттиг яй. Сагиева кулгалдеча бригадага я. Цул дукха тlехьа-м йоаж ши бригада а йисаьй.

«Социалистически иэь вlашт-тlехьйоахдинга дlахо тоадаран болча КПСС ЦК соцаман мохк болхлоша, гlулакхерча маха шоай программни документ лерхl. Цудухьа бил ца болийташ дукха хаюкъе йоллаехьа из lомабелгаюла а кердадоах. Социалистически иэь шерагlа йоаржаран цуна кулгалделга тоадаран кийда бола йок. Яхь лелаяра хьалаш хьалхашка латта шоай декхараш дика довзаш ба берригаш а. Хандаьнахьа баьча балха итогаш а еш йовзийт наха.

Завода балхах, цул толамех яьцa дуцаш ца хьовкхабича балаш рационализаторах. Завода коллективо производственни заданеш тlайийду социалистически декхараш толамца хилал хьалхе кхоачашдеча йиза дакъе лоаш цу дегаш доагача, дайн кордаларш лехараша. Творчески дика къахьега lаьмача цар январи февраль беттаьшка кийча а я хьачуеннача 6 рацпредложенех 5 пайдана а йолаш балха юкъейийхьай. Соахк хьачуенна цаl йолаш ерригаш 6 рацпредложени производствана юкъейийхьай бейнача план бетта. Шера кхарех пачхьалкхена 6 эзар сом пайда боал. Кхы а 5 рационализаторски предложени пайдана я-яй тохкаш я. Вокъолча lомаь яьначул тlехьагlа производствана юкъейоалаерга уж. Продукцега дlабода мах лохбара, из дикагlа кийчъяра, балха хьалаш тоадаран производства культура лакъяран, маьхера материалаш, ахчан средстваш кхоамара тlеравь я уж ерригаш а. Гучайинза йиса керда резерваш хьагуча а яьха царех пайда нийбелга тоадара дlахо уйла еш ба завода рационализатораш. Дикагlболча рационализаторех лоархlаш ба Л. Ищмиев, В. Дыров, Ф. Буденный, Н. Деревянко, М. Киселев, В. Нечаев.

«СССР хьаь 50 дизара кийчо ярах» болча КПСС ЦК соцамо деваш гlоадаьха «Чечингсельстрой» треста аьшка бетона завода болхлоша кхы а хьинарегlа къахьег. Соцам тlа бейталаьккха мероприятеш кхоачашъяра шоаш ца кхобе, дезача цlейна хьаьнала къахьегама совгlат кийчде дош деннад завода коллективо.

Хь. БАЛАЕВ.

УДМУРТСКИ АССР. Ижевски автомобильни заводе кьов кийчъеш я керда автомобиль — «ИЖ-1500» — фургон. Цул балагагlа йола оагlув я кузови наlараш геттара лакха хилар. Мугь чубехкача помещене тхов хьалбехе йиш йолаш ба.

Обслуживане сферех торговлен шерра пайда эцаргба автомобилах.

Сурта тlа: «ИЖ-1500—фургон» яха керда ижевски автомобиль.

Е. Загуляева сурт.

ТАСС фотохроника.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

9 март

9.30 — Передачий программа. 9.35 — Керддараш. 9.45 — Бераша, «Хьайла, фаьлг». 10.15 — «Парткома секретарь» яха телевизионни художественни фильм. Хьалхара сери. 11.25 — Пятилетка шоллагlа шу. 11.55 — Музыкальни афиша. 12.50 — Кузбассе зимнаш ихье баьннаб. 13.00 — «Лаьтта тlехь саг» яха телевизионни документальни фильма премьера. 13.30 — [illegible]

[illegible] — Фильм-концерт. 21.00 — «Хаа Информационни программа. 21.30 — «Алла балбабьраш ноа лурсла» яха художественни фильм.

10 март

9.30 — Передачий программа. 9.35 — Керддараш. 9.45 — Дешархошта. Концерт. Вильнюсера передача. 10.15 — «Парткома секретарь» яха телевизионни художественни фильм. Шоллагlа сери. 11.25 — Пятилетка, шоллагlа шу. 11.55 — «Концертни студи гlирсах». Пачхьалкхен донской казакий ансамбла концерт. 12.45 — lилмани-популярни фильмий кинопрограмма. [illegible]

[illegible] — Календаре пачхьалкхан хьалхарча сессе. 21.00 — «Хаа». Информационни программа. 21.30 — Фигурни кхалазан хахкара йола дуней чемпионат (Канада). Калгарера трансляци. Тlаьххьара керддараш, передачий программа.

РАДИО

9 март

6.30 — «Юртара вахар» (гlалгlай меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Хаоттам. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.20 — «Сердало» газета обзор. 8.25 — «Пенни империалистийн дlахlоттар» яха беседа (нохчий меттала). 8.40 — Халхара ашараш (эрсий меттала). 9.15 — Грозненски рабфака 50 шу дизарга (эрсий меттала). 9.30 — «Доттагlал» яха концерт (гlалгlай меттала). 16.00 — «Къона тlехье» (нохчий меттала). 16.15 — СССР хьаь 50 шу дизарга. Цхьан мугlарагlа (гlалгlай меттала). 16.30 — «Болхлой вахар» яха радиогазета (гlалгlай меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.14 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.27 — Керда хоамаш (гlалгlай меттала).

10 март

6.30 — «Юртара lуйре» (эрсий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Хаоттам. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.28 — «Ленинан некъ» газета обзор. 8.25 — «Коммунизм хьалъеча — советски интеллигенци» яха беседа (гlалгlай меттала). 8.40 — Ашараш. 8.45 — СССР хьаь 50 шу дизарга. Доттагlал долча дезаца (нохчий меттала). 9.15 — «Лор» яха Н. Бушуева дувцар (нохчий меттала). 9.30 — Спектаклешцара кхоь гlалгlай ашараш (нохчий меттала). 16.00 — Микрофона хьалхашка я Нохч-Гlалгlай телевидене радиовещане ансамбль а солисташ а (гlалгlай меттала). 16.30 — «Болхлой вахар» яха радиогазета (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.14 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.27 — Керда хоамаш (гlалгlай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гlоахен Грозней моргхаш а йолаш, лодами йоачаш а йолаш, малхбоалехьара гlаьххьача боараме мух а хьекхаш хa хила а фегара температура республике гlолла 0—3 градус шелал йолаши Грозне 0 гаргген хила а тарлу. 9—12 марта морхаш а йолаш, юкъ-юкъе екха а ехаш, цхьацайолча моттигашка хlезиг-дукха йоачаш а йолаш, ха чакхйоалаш догlаца лоа а делхаш, хьалхарча ах юкъагlе цхьацайолча моттигашка лоаж а довлаш; малхбоалехьара мух а хьекхаш, шоллагlча ах юкъагlе хьада лостам бовцаш мух а хьекхаш ха хила а фегара температура бийсашка 4—9 градус шелал йолаши денбшка 2 градус шелалгара 3 градус йlовхалга кхоачаш хила а тарлу.

Метеостанци.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный-61, 364051, Ленина урам, 11 (3-гlа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-06; редактора зам. — 3-30-11; бехктохкама секретара — 3-34-20; партийни вахарехи, культурехи, промышленностехи отделий — 3-42-20; юрта боахама отдела — 3-42-20; кехатий отделехи бухгалтерен — 2-00-71.

«Грозненский рабочий» издательство типографи. Революци проспект 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный-61 364051 ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-06; зам. редактора — 3-30-11; ответственного секретаря — 3-34-20; отдела партийной жизни культуры и промышленности — 3-42-20; отдела сельского хозяйства — 3-42-20; отдела писем и бухгалтерии — 2-00-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05056. Заказ № 1610.